

PRIPOMBE RADIOTELEVIZIJE SLOVENIJA

NA PREDLOG SPREMEMB MEDIJSKE ZAKONODAJE

SEPTEMBER 2020

KAZALO VSEBINE

I	Uvodno	4
II	Pripombe RTV Slovenija k predlogu ZRTVS-1C.....	7
	Splošno	7
	Vsebinske pomanjkljivosti v predlogu ZRTVS-1C	9
	Nepopolno navajanje predpisov	9
	Neutemeljenost ciljev predloga ZRTVS-1C	10
	Glede izločitve Oddajnikov in zvez (OZ).....	10
	Neutemeljenost cilja izločitve	10
	Celotno poglavje »Znižanje materialnih stroškov RTV Slovenija zaradi izločitve OZ« ne upošteva prihodkov Oddajnikov in zvez	11
	Dodatno glede oglaševanja	15
	Pavšalno utemeljevanje sorodnosti RTV - STA	17
	Nomotehnične napake v predlogu ZRTVS-1C	18
III	K predlogu ZMed-E.....	19
	Splošno	19
	K 4. členu	19
	K členom 4. a. b.....	20
	K 8. členu	21
	K 9., 10. členu.....	22
	K 28. členu	22
	K 37., 38. in 39. členu	23
	Status RTV Slovenija	25
	Oddajniki in zveze	25
	Spremembe 112. člena – obveznost prenosa	25
	Pravica do popravka.....	25
IV	Pripombe k predlogu sprememb zakona o STA	26
V	Zaključne opredelitve in sklepna ugotovitev	27

POVZETEK

Ministrstvo za kulturo na svoji predstavitveni spletni strani orisuje smisel in bistvo medijev. Navaja, da so »kakovostni mediji nosilci kulture in njeni soustvarjalci. Nenadomestljivi so kot izvajalci pravice javnosti do obveščeniosti, pri razvijanju nacionalne in kulturne identitete ter slovenskega jezika, utrjevanju temeljnih družbenih vrednot, kot so človekove pravice, demokratičnost in strpnost, za razvoj izobraževanja in znanosti, za uveljavljanje kulture javnega dialoga ter utrjevanje pravne in socialne države. V Republiki Sloveniji izvajamo ukrepe za zagotavljanje pluralnosti slovenskega medijskega prostora, s čimer želimo vsem omogočiti dostopnost kakovostnih in raznovrstnih medijskih vsebin¹.«

Glede pomena javne službe pa Ministrstvo za kulturo poudarja njeno izjemno vlogo in pomembnost v družbi, pri čemer sta ključna ravno RTV Slovenija in STA: »Nosilca javne službe na medijskem področju oz. področju informiranja sta RTV Slovenija (RTV SLO) in Slovenska tiskovna agencija (STA). (...) Vloga RTV Slovenija in STA kot oblikovalcev in posredovalcev verodostojnih informacij bo v prihodnje ob pričakovani rasti števila »lažnih novic« in podobnih pojavih še posebej pomembna².«

Po skrbnem pregledu predlogov sprememb medijske zakonodaje, ki jih je julija 2020 objavilo Ministrstvo za kulturo, ugotavljamo, da držijo vse navedbe, ki smo jih že posredovali, predvsem na seji odbora za kulturo Državnega zbora in pisno na naši spletni strani in so bile osnova za predlog za umik vseh treh zakonov iz javne razprave. Poleg tega pa k temu navajajo tudi dodatno ugotovljene pomanjkljivosti v vsebini zakonov in postopkih za njihovo pripravo. Veliko je tudi neskladje med zapisanimi cilji sprememb na predstavitveni spletni strani ministrstva in resničnimi posledicami. Predlogom sprememb medijskega paketa najbolj velja očitati naslednje:

- iz nobenega materiala ali zapisa ni razvidno, da bi se pred postavljanjem ciljev sprememb opravila kakršna koli strokovna analiza stanaj. Vsi trije zakoni posegajo v sredstva, s katerimi razpolaga RTV, pa o njenem zadostnem financiranju v tem trenutku analiza ali stanje ni prikazano, čeprav je RTV posredoval na Ministrstvo za kulturo podrobne analize;
- v obrazložitvi in prikazu posledic za proračun oziroma javne finance so podani napačni izračuni ali ocene ali jih pa sploh ni. To onemogoča prikaz finančnih sprememb, ki bi doletele RTV v primeru sprejema vseh treh ali posameznih predlogov zakona;
- ministrstvo pred oblikovanjem zakonskih sprememb ni izvedlo preizkusa, ki mu ga nalaga odločba Ustavnega sodišča. Obvezno bi morale preveriti vzdržnost dolgoročnega financiranja RTV Slovenija ter vpliv tako omejenega financiranja na izvajanje javne službe. Sodeč po obrazložitvah zakonov ni opravilo ne enega in ne drugega;
- predlog ZRTVS-1C vsebuje številne nomotehnične napake, kar vzbuja upravičen dvom o strokovnosti predloga;
- utemeljitev ministrstva za izločitev Oddajnikov in zvez iz RTV Slovenija temelji na napačnih finančnih predpostavkah, zato je tudi finančni zaključek ministrstva zgrešen, ob tem, da ni navedenih razlogov, ki bi omogočali daleč naugodnejšo ureditev, da RTV ustanovi gospodarsko družbo (to se je zgodilo v vseh primerih, ki jih predlagatelj navaja v obrazložitvi, razen na Hrvaškem);
- nepravilno enači dejavnost nacionalne radiotelevizije in tiskovne agencije;
- ministrstvo želi na RTV Slovenija uvesti več oglasov in s tem programe nacionalne televizije izenačiti s ponudbo komercialnih medijev;

¹ <https://www.gov.si/podrocja/kultura/mediji/>

² Ibid.

- denar iz RTV-prispevka želi nameniti za delovanje komercialne medijske hiše, pri čemer je definicija tega, kaj je javni interes, popolnoma ohlapna in temu pogoju lahko zadosti medij v Republiki Sloveniji, ki v aktih ustrezno opredli svoj status;
- financiranje javnega interesa v zasebnih medijih in STA namesto sedanjega sofinanciranja države preko dela RTV-prispevka prenaša neposredno na državljane

Na osnovi poglobljenih razprav in analiz ter povedanega vodstvo RTV ob podpori mnogih zaposlenih, ki jim je mar za izvajanje vseh funkcij javnega servisa v majhni državi izražamo globoko nestrinjanje s tako pripravljenimi zakonskimi predlogi, zato resorno ministrstvo pozivamo, da jih umakne. Izražamo polno pripravljenost tvorno sodelovati pri pripravi strokovno celovite, poglobljene in jedrnate predloge, ki bodo pravilno manifestirali 39. člen Ustave (svoboda izražanja) ter spoštovali zaveze ustanoviteljice do RTV Slovenija.

I Uvodno

Zakon o Radioteleviziji Slovenija³ (ZRTVS-1) in Zakon o medijih⁴ (ZMed) sta za razvoj družbe, še posebej v tako majhni državi, kot je Republika Slovenija, izjemno pomembna zakona. Na več področjih, predvsem pa na najširše pojmovani kulturi (skrb za materni jezik kot najzlahtnejšo sestavino slovenske kulturne dediščine, umetniško ustvarjanje in poustvarjanje), izobraževanju, informiranju in razvedrilu (šport, kvalitetna zabava). Ob tem je v Republiki Sloveniji tudi visoko nadpovprečna podpora narodnima skupnostnima in spremljanju Slovencev v tujini. Potrebno je vedeti, da gre za področje, kjer je razvoj tehnologij za ustvarjanje programov in vsebin izjemno hiter. Temu se zakonodaja praktično ne more tako hitro prilagajati. Zato je izjemno pomembno, da se zakonske spremembe bodisi z novim zakonom bodisi s spremembami zakona pripravijo z veliko skrbnostjo, da se najdejo rešitve, ki bodo pripeljale do zelenih ciljev.

Predlog sprememb medijske zakonodaje se nanaša na uresničevanje temeljne ustavne svoboščine – svobode izražanja (39. člen Ustave Republike Slovenije)⁵. Ustavno sodišče se je jasno postavilo na stališče, da svoboda izražanja (tiska in drugih oblik javnega obveščanja in izražanja, kamor sodi tudi RTV) na podlagi prvega odstavka 39. člena Ustave uživa posebno varstvo. To najprej zahteva, da se država vzdrži nedopustnih posegov vanjo (neposrednih ali posrednih vplivov na programske vsebine). Svoboda izražanja iz prvega odstavka 39. člena Ustave zahteva od države sprejem ustreznih predpisov, ki naj zagotovijo, da bodo lahko javni mediji (zlasti radio in televizija) samostojno izvrševali svoje funkcije (naloge) pri svobodnem oblikovanju javnega mnenja. Zato mora zakonodajalec z ustrezno zakonodajo zagotoviti programsko, organizacijsko in finančno samostojnost javnih medijev. To še posebej velja za tiste javne medije (konkretno RTV), ki jih ustanovi država in katerih glavni namen je zagotavljati uresničevanje ustavne pravice (državljanov) do javnega obveščanja in obveščenosti⁶. To pomeni, da gre lahko pri posegu v ZRTVS-1, ki bi spreminjal ureditev na programskem, organizacijskem in finančnem področju, za poseg v ustavno zavarovani položaj RTV Slovenija. Iz vseh analiz in izračunov kaže, da bi bili predlagani posegi finančno nedopustni in tako po našem mnenju ustavno sporni.

³ Uradni list RS, št. 96/2005, 109/2005 - ZDavP-1B, 105/2006 - odl. US, 26/2009 - ZIPRS0809-B, 9/2014.

⁴ Uradni list RS, št. 35/2001, 54/2002 - skl. US, 62/2003, 73/2003 - odl. US, 113/2003 - odl. US, 16/2004 - odl. US, 123/2004 - odl. US, 96/2005 - ZRTVS-1, 60/2006, 69/2006 - ZOIPub, 36/2008 - ZPomK-1, 90/2010 - odl. US, 87/2011 - ZAvMS, 77/2010 - ZSFCJA, 47/2012, 47/2015 - ZZSDT, 22/2016, 39/2016.

⁵ Uradni list RS, št. 33/91-I, 42/97 - UZS68, 66/00 - UZ80, 24/03 - UZ3a, 47, 68, 69/04 - UZ14, 69/04 - UZ43, 69/04 - UZ50, 68/06 - UZ121,140,143, 47/13 - UZ148, 47/13 - UZ90,97,99 in 75/16 - UZ70a.

⁶ Odločba U-I-106/1, točka 8. obrazložitev.

Tega smo se na RTV Slovenija vedno zavedali, vendar je bilo že oblikovanje sprememb zakonodaje na tem področju težka naloga za politiko. Zadnji poiskus na tem področju je bil lani konec leta, ko je medresorska komisija s predstavnikom RTV začela pripravljati spremembo ZRTVS-1 v delu, ki se je nanašala na financiranje (način pobiranja in višine RTV prispevka). Tedanja Vlada se je namreč zavedala nujnosti zagotovitve potrebne finančne stabilnosti, saj so povečanja cen, predvsem pa plač ob sproščanju ZUJF, kljub racionalizacijam, ki jih izvaja RTV in ob zavedanju zaveze iz Sporazuma o razreševanju stavkovnih zahtev iz leta 2018 zagotoviti za uspešno izvanje nalog iz zakona potreben obseg sredstev in ob tem zagotoviti dolgoročno vzdržnost.

Tedaj in tudi v preteklosti smo, kadarkoli smo bili povprašani, vedno podali svoje poglede. Potrebno je vedeti, da na RTV deluje precej strokovnjakov, ki poznajo področje RTV in medijev. Veliko jih sodeluje v organih EBU, nekaj jih predava na visokih in višjih šolah, tako da je tega specifičnega poznavanja javnega zavoda in medijev ravno na RTV Slovenija največ. Poleg fakultet in drugih ustanov seveda.

Obžalujemo dejstvo, da pri pripravi predlogov, ki so bili dani v javno razpravo, RTV Slovenija ni bila vključena. Globoko obžalujemo, da je to vodilo v nujnost zavračanja predlogov, kajti zadnja stvar, ki si jo želimo, je zavračanje predlogov ustanov, s katerimi bi v bistvu morali sodelovati. Tako tudi lahko razumete naše presenečenje tistega petka, 5. julija 2020, ko smo ugotovili, da so tako pomanjkljivi predlogi javno objavljeni s prekratnim, petdnevnim rokom za javno razpravo.

Po proučitvi smo lahko sporočili le, da so zakoni neprimerni za nadaljnji postopek in jih je potrebno umakniti. To stališče smo posredovali v zapisih in nastopih predvsem na Odboru za kulturo dne 10. 7. 2020. Pri tem bi opozorili na že tedaj predstavljeni zapis »Učinki, ki jih prinaša predlog sprememb zakona o RTV SLO« (<https://www.rtv slo.si/rtv/kontakti-in-informacije/pogosta-vprasanja/preveridejstva/502350>). Izračunane vrednosti še vedno držijo.

Dodatni razlog za predlog, da se vse tri predloge zakonskih sprememb umakne in pripravi spremembe zakonodaje v skladu s sklepom Odbora za kulturo v državnem zboru, ki določa da »*naj vlada pri nadaljnji pripravi zakonodaje predvidi zadostno financiranje RTV in STA*«, je da se s spremembami posameznih besedil členov ne da doseži izpolnitev citiranega sklepa. Predlogi zakonov ne izhajajo iz dejanskega stanja, izračuni učinkov pa so napačni. Tako na primer predlagane spremembe ZRTVS-1 ne zajemajo prikaza sedanjega stanja javnega zavoda in vseh posledic sprejetja zakonodajnih sprememb. Predlagatelj se ni niti z besedo dotaknil sedanjega stanja RTV Slovenija, čeprav je jasno, da z enako višino RTV-prispevka, kot je bila leta 2012 in brez dodatnih sredstev, ki so jih v preteklosti zagotavljali prihodki iz prodaje delnic, dividend in obresti, v letu 2020 in naprej ne more poslovati. Prihodki leta 2019 so bili za 6 mio evrov nižji kot leta 2012! Ob tem, da je bila inflacija 8.91 % in rast plač v javnem sektorju 21,4 %. Kako RTV Slovenija zagotoviti zadosti sredstev za delovanje in za izpolnjevanje zakonsko določenih nalog, predlagatelj ne zapiše niti z besedo. Namigovanje, da naj bi RTV Slovenija lahko deloval tudi z višino RTV-prispevka iz leta 2012 in brez tedaj uporabljenih dodatnih sredstev, kaže na popolno nepoznavanje strukture odhodkov in prihodkov RTV Slovenija.

Iz analize *Osnove za utemeljitev uskladitve RTV-prispevka in Izhodišč finančnega načrta RTV Slovenija za leto 2020* iz maja 2019 nesporno izhaja, da bi RTV Slovenija za normalno poslovanje in za nujne investicije morala dobiti za 7,5 mio evrov več denarja. S temi dejstvi smo poleti 2019 seznanili vse poslanske skupine in resnih ugovorov ni bilo. Razen, da se mora RTV Slovenija racionalizirati, kar pa tako in tako počnemo. Kako bi sicer delovali s 6 mio evrov manj denarja, ob tem, da so se stroški dela v javnem sektorju dvignili za 15 % (to je bila rast do maja 2019, sedaj pa je narasla na omenjenih

21,4 %), inflacija pa je bila 8,9 %. Zato smo konec leta 2019 začeli s pripravo sprememb ZRTVS-1 v delu, ki se nanaša na financiranje, z namenom, da bi se RTV Slovenija zagotovila trajna osnova za poslovanje. V politiki je namreč prevladalo mnenje, da sicer nujna uskladitev RTV-prispevka ne zagotavlja dolgoročnega stabilnega financiranja zavoda. Zdi se, da je to ostalo predlagatelju skrito. Prevladuje namreč neko mnenje, da bi lahko RTV s še večjimi racionalizacijami posloval še naprej, ob enakem (glede na zakonske predloge pa celo dodatno okrnjenem) RTV-prispevku in brez povečanja proračunskega financiranja.

V okviru priprav osnov za poglobljeno razpravo smo pripravili tri dodatne analize »*Zakaj so stroški dela od leta 2015 vsako leto pomembno višji*«, »*Z manj denarja kot v letu 2012 se v letu 2020 ne da delati*« in »*Koliko denarja potrebuje RTV Slovenija*«. Iz vsega povedanega in glede na upoštevanje ciljev iz Strategije razvoja RTV Slovenija 2018-2022 se lahko zelo natančno ugotovi sedanje finančno stanje in na osnovi tega tudi potrebni obseg sredstev ob definiranju ukrepov nadaljnje racionalizacije.

Predlog ZRTVS-1 predvideva, da mora RTV Slovenija 8 % pobranega prispevka izdvajati za financiranje javne službe Slovenske tiskovne agencije (v nadaljevanju STA) in za financiranje uresničevanja javnega interesa na področju medijev. To pomeni dodatnih 7,7 mio evrov manj denarja za RTV Slovenija. Takšen predlog je podan brez kakršnega koli izračuna in obrazložitve, koliko bi imela RTV Slovenija manj prihodkov oziroma več stroškov zaradi izločitve OE Oddajniki in zveze. Hitra, pa vendar zadržana ocena je, da bi »preostanek« RTV Slovenija imel za najmanj 10 mio evrov manj denarja za programe. Torej bi po uveljavitvi zakonov, poleg sedanjega primanjkljaja v višini 7,5 mio evrov, dodatnega financiranja 8 % pobranega prispevka v višini 7,7 mio evrov in primanjkljaja ob izločitvi OE Oddajniki in zveze v višini najmanj 8,9 mio evrov, skupaj z DDV pa kar 10,7 mio evrov, RTV Slovenija imel kar 25,9 mio evrov premalo denarja za delovanje.

Res je, da se predlagatelj zakona zaveda problema, da bi moral RTV delovati z manj denarja in je zato predvidel na prvi pogled enostavno in logično rešitev. Tako predlogi zakonov predvidevajo sprostitev zakonskih omejitev obsega oglaševanja na RTV Slovenija in s tem zagotavljajo RTV Slovenija možnosti za pridobitev višjih sredstev iz naslova trženja oglaševalskega prostora in nadomestilo za izpad javnih sredstev iz naslova 8 % RTV-prispevka. In sicer bi povečali dopustni čas oglaševanja v RTV programih tako, da bi se po oglaševalskem času izenačili s komercialnimi programi. Predlagatelj je pripravil tudi izračun, po katerem naj bi RTV Slovenija na ta način »teoretično« pridobil dodatnih 10 mio evrov. Če odmislimo, da se s tem RTV Slovenija izpostavimo upravičenim kritikam javnosti, češ da plačujejo RTV-prispevek, ob tem pa so oglasne prekinitve enake kot pri komercialnih medijskih hišah, je bistveno, da izračun ne zdrži logičnega preizkusa. Naši zelo korektni izračuni kažejo, da bi bilo maksimalno povečanje prihodkov iz tega naslova 2,5 do 3 mio evrov.

Skupni primanjkljaj, ki bi se pojavil na RTV Slovenija, če bi bili predlagane zakonske spremembe sprejete, je ocenjen na 15,9 mio evrov. To pa pomeni, da za spremembe ZRTVS-1 in STA, delno pa tudi za ZMed ni finančne osnove. Tako se postavlja vprašanje, ali se je sploh smiselno ukvarjati z vsebino predlaganih sprememb, če so narejene na popolnoma napačnih finančnih predpostavkah.

Zato smo se odločili, da se posvetimo pripravi posameznih osnov, da bi v dialogu in argumentirani diskusiji prišli do sprememb zakonov, ki bodo RTV Slovenija omogočili izvajanje poslanstva ter stabilno poslovanje, potrebno za izvajanje dejavnosti RTV Slovenija in za zadovoljstvo gledalcev, poslušalcev in spletnih uporabnikov. Oba sedanja zakona ZRTVS-1 in STA omogočata zagotovitev sredstev brez sprememb zakona, saj se nujno potrebni denar za RTV Slovenija lahko zagotovi že sedaj bodisi z uskladitvijo višine prispevka bodisi z večjim proračunskim financiranjem.

Morebiti je nekoliko drugače pri ZMed, kjer prav tako manjkajo analize stanja in jasno postavljeni cilji. Seveda tudi ta zakon zadeva RTV Slovenija. Vsebuje namreč določila glede ocene dodatnih prihodkov RTV Slovenija in dopustnega časa oglaševanja. Gre pravzaprav za izjemno pomemben zakon, kajti z njim se bo določila prihodnja struktura medijskega prostora. Gre tudi za vprašanje, ali se bo s predvidenimi ukrepi tega zakona dopustilo, da bo delež javnega radia ostal tam, kjer je, in sicer na dobri tretjini, predvsem pa, ali bo javna televizija ohranila svoj položaj z več kot 20 % deležem ali pa se jo bo marginaliziralo. S podporo komercialnim televizijskim postajam z javnim denarjem bodo te lahko postale še močnejše in se bo gledanost javne televizije v določenih segmentih zmanjšala. Ob tem so programi TV Slovenija v bistvu sinonim za kvalitetne vsebine in produkcijo, kar za oddaje komercialnih postaj ne moremo vedno trditi, ter tudi za program, ki je za komercialne televizije manj zanimiv.

Zaradi bojazni, da bi medijski paket vendarle šel v nadaljnjo obravnavo do roka podajamo konkretne pripombe, kot sledi. Ob tem moramo povedati, da so mnogi znotraj zavoda in tudi nam v vednost posredovali vrsto predlogov, kaj bi bilo potrebno v zakonodaji spremeniti, da bi lahko RTV Slovenija delovala uspešneje. Ker pa so s predlogom sprememb »odprti« le člani, ki se nanašajo na izdvajanje RTV-prispevka in izločitev enote Oddajnikov in zvez, jih nismo vključili. Ostajajo pa za razpravo ob večjem posegu v zakon ali celo ob pripravi novega zakona.

II Pripombe RTV Slovenija k predlogu ZRTVS-1C

Splošno

Javna radiotelevizija v vsaki državi zagotavlja eno izmed temeljnih funkcij pravne in pluralne skupnosti. **Ključna naloga javne radiotelevizije** je izpolnjevanje demokratičnih, socialnih in kulturnih potreb prebivalcev in prebivalk, državljanek in državljanov, Slovencev v zamejstvu in po svetu ter manjšin v Sloveniji. Zagotavlja najširši nabor vsebin in programov ter raznoliko programsko ponudbo ter omogočata javnosti dostop do teh programov, brez diskriminacije in na temelju enakih možnosti, prek različnih kanalov in storitev.

Najmočnejša zaveza države - ustanoviteljice do javne radiotelevizije pa izvira iz prvega odstavka 2. člena ZRTVS-1. Njeni dolžnosti sta:

- zagotoviti institucionalno avtonomijo in uredniško neodvisnost RTV Slovenija
- in primerno financiranje za izvajanje javne službe.

S tega vidika s(m)o tako na RTV Slovenija kot uporabniki storitev nacionalnega medija utemeljeno pričakovali predloge zakonskih sprememb v smereh:

- povečanja avtonomije javnega servisa v odnosu do centrov politične in kapitalske moči na področju informiranja in ustvarjanja programskih vsebin (načelo institucionalne avtonomije in uredniške neodvisnosti)
- ter dolgoročne zagotovitve stabilnega financiranja, ki bo omogočilo izvajanje javne službe v zakonsko določenem obsegu.

V predlogu ZRTVS-1C pa se ni zgodilo nič od utemeljeno pričakovanega. Nasprotno, predlagatelj zakonskih sprememb bo v primeru sprejetega predloga finančno obglavil delovanje nacionalne radiotelevizije, kar dokazujemo z izračuni in vsebinskimi argumenti. Kakršne koli krepitve avtonomije javnega servisa v predlogu sploh ni zaslediti, pa bi moral biti eden temeljnih ciljev predlagatelja, podkrepjen tudi z zakonskimi predlogi in ne le z nekaj splošnimi stavki v obrazložitvi gradiva. Vnovič obžalujemo dejstvo, da država nacionalne radiotelevizije ni povabila k podaji predlogov zakonskih sprememb. Nenazadnje ima radiotelevizija tako programske, finančne in pravne strokovnjake, ki njeno delovanje odlično poznajo in bi s svojim znanjem še kako lahko pripomogli pri oblikovanju zakonskih predlogov.

Tako pa je treba že uvodoma grajati nomotehnično skromnost predloga ZRTVS-1C (podrobnosti obrazložene v nadaljevanju). Uvodoma je treba opozoriti tudi na ustavno odločbo številka U-I-52/11: pričakovati je bilo, da bo pripravljavec predpisa sledil argumentaciji Ustavnega sodišča o načinu poseganja v RTV prispevek, sicer obstaja velika verjetnost, da bo predviden zakonski poseg v trenutni situaciji ustavno nedopusten.

V skladu s citirano odločbo Ustavnega sodišča lahko zakonodajalec spremeni vire za financiranje RTV, njihovo strukturo in višino posameznega vira le, če s tem ne poseže v ustavni položaj RTV Slovenija. Odločba postavlja dva pogoja:

- a) **procesno predpostavko**, da je prišlo do zmanjšanja finančnih sredstev RTV Slovenija, ki pomeni poseg v njegov ustavno varovani položaj iz prvega odstavka 39. člena Ustave. Nedvomno bi z delitvijo prispevka prišlo do zmanjšanja finančnih sredstev RTV. Navedeno je predlagatelj sprememb nenazadnje poudaril tudi sam v predlogu sprememb zakona (prihranki proračuna), če ob tem zanemarimo, da so izračuni predlagatelja nepravilni, v nekaterih delih pa celo pavšalni.
- b) **Presoja dopustnosti (sorazmernosti)**: da bi bil tak poseg v zakon dopusten, bi moral zakonodajalec pri sprejemanju sprememb najprej oceniti, ali zmanjšanje sredstev iz RTV-prispevka ne bo poseglo v finančno samostojnost RTV Slovenija. Predlagatelj je sicer navedel, da ne bo šlo za odločilen vpliv na financiranje RTV Slovenija, ampak je to storil zgolj pavšalno in z nepravilnimi podatki. Dejstvo pa je, da bi predlagana zakonska sprememba posegla v finančno samostojnost RTV Slovenija, ki ob še zmanjšanjem obsegu sredstev enostavno ne bo več mogel delovati v z zakonom predpisanem obsegu. A predlagatelj to dejstvo popolnoma prezre in se do njega sploh argumentirano ne opredeli, s tem pa molči tudi o svoji obveznosti iz prvega odstavka 2. člena ZRTVS-1 (dolžnost ustanovitelja je zagotoviti institucionalno avtonomijo in uredniško neodvisnost ter primerno financiranje za izvajanje javne službe).

Ustavno sodišče je v citirani odločbi poudarilo še, da se v skladu s tretjim odstavkom 30. člena ZRTVS-1 iz RTV-prispevka financira le dejavnost RTV Slovenija, ki jo kot javno službo določa ZRTVS-1. Zakonodajalec lahko spremeni vire za financiranje RTV, njihovo strukturo in višino posameznega vira, če s tem ne poseže v ustavni položaj RTV. Kot je predhodno že pojasnilo v odločbi št. U-I-106/01, ni že vsak poseg v ustavno varovani položaj RTV ustavno nedopusten. Da bi bil dopusten, bi moral zakonodajalec pri sprejemanju izpodbijane določbe najprej oceniti, ali zmanjšanje sredstev iz RTV-prispevka ne bo poseglo v finančno samostojnost RTV. Povedano drugače, ali bo RTV lahko tudi z zmanjšanim prispevkom izvrševal vse svoje naloge. Če bi zakonodajalec ugotovil, da zmanjšanje RTV-prispevka ne bo ogrozilo ustavno varovane samostojnosti RTV oziroma da zmanjšanje ne bo vplivalo na izvrševanje njegovih nalog, bi bila njegova odločitev o zmanjšanju prispevka stvarno utemeljena. V nasprotnem primeru pa je arbitrarna in pomeni nedopusten poseg v ustavni položaj RTV (prvi odstavek 39. člen Ustave).

Če bi pripravljavec zakonskih sprememb upošteval argumentacijo odločbe Ustavnega sodišča U-I-52/11, bi moral sam spoznati, da je predviden poseg v trenutni situaciji ustavno nedopusten. V takratni situaciji leta 2011 je bil RTV-prispevek bistveno povišan in se mu je z 17. členom ZSFCJA »pobralo« le del povišanja prispevka (RTV Slovenija je tudi že do takratne zakonodajne spremembe vlagal denar v filmsko produkcijo). Tokrat pa je dejansko stanje občutno drugačno in ne gre za situacijo, kot 2009/2010 – na primer zvišanje RTV-prispevka za 10 %, pa jih 8 % nameni za druge.

(ZRTVS-1) je namreč poleg krovnega (ZMed) in Zakona o avdiovizualnih medijskih storitvah⁷ (ZAvMS) ter specialnih Zakona o Slovenski tiskovni agenciji⁸ (ZSTAgen) in Zakona o slovenskem filmskem centru, javni agenciji Republike Slovenije⁹ (ZSFCJA), kot specialen zakon sestavni del medijskega prava Republike Slovenije. Zato je po našem mnenju pravilno in logično, da Ministrstvo za kulturo področje medijskega prava osveži tako, da se najprej sprejme **popolnoma nov Zakon o medijih**, ki bi prenovil medijsko strukturo v državi, **posledica** novega Zakona o medijih kot generalnega zakona pa bi moralo biti **sprejetje povsem novega Zakona o Radioteleviziji Slovenija (ZRTVS-3)**.

Iz predloga ZRTVS-1C pa izhaja, da želi resorno ministrstvo **parcialno poseči v ZRTVS-1, kar je po našem mnenju nepravilno.**

Vsebinske pomanjkljivosti v predlogu ZRTVS-1C

Nepopolno navajanje predpisov

V Prilogi 3 (jedro gradiva) je nepopolno navedena zakonodaja, ki ureja pravice in obveznosti RTV Slovenija. Manjkajo najmanj:

- Zakon o uresničevanju javnega interesa za kulturo (Uradni list RS, št. 77/07 – uradno prečiščeno besedilo, 56/08, 4/10, 20/11, 111/13, 68/16, 61/17 in 21/18 – ZNOrg)
- Zakon o zavodih (Uradni list RS, št. 12/91, 8/96, 36/00 – ZPDZC in 127/06 – ZJZP)
- Zakon o javnih financah (Uradni list RS, št. 11/11 – uradno prečiščeno besedilo, 14/13 – popr., 101/13, 55/15 – ZFisP, 96/15 – ZIPRS1617 in 13/18)
- Zakon o javnih uslužbencih (Uradni list RS, št. 63/07 – uradno prečiščeno besedilo, 65/08, 69/08 – ZTFI-A, 69/08 – ZZavar-E in 40/12 – ZUJF) Zakon o delovnih razmerjih (Uradni list RS, št. 21/13, 78/13 – popr., 47/15 – ZZSDT, 33/16 – PZ-F, 52/16, 15/17 – odl. US, 22/19 – ZPosS in 81/19)
- Zakon o sistemu plač v javnem sektorju (Uradni list RS, št. 108/09 – uradno prečiščeno besedilo, 13/10, 59/10, 85/10, 107/10, 35/11 – ORZSPJS49a, 27/12 – odl. US, 40/12 – ZUJF, 46/13, 25/14 – ZFU, 50/14, 95/14 – ZUPPJS15, 82/15, 23/17 – ZDOdv, 67/17 in 84/18),
- Zakon o slovenskem filmskem centru, javni agenciji Republike Slovenije¹⁰ (ZSFCJA, karakteristike pod opombo zgoraj);
- Zakon o stvarnem premoženju države in samoupravnih lokalnih skupnosti (Uradni list RS, št. 11/18 in 79/18),

⁷ Uradni list RS, št. 87/2011, 84/2015.

⁸ Uradni list RS, št. 50/2011.

⁹ Uradni list RS, št. 77/2010, 40/2012 - ZUJF, 19/2014 - odl. US.

¹⁰ Uradni list RS, št. 77/2010, 40/2012 - ZUJF, 19/2014 - odl. US.

če naštejemo samo najosnovnejše. Zaradi pomanjkljivo navedene osnovne zakonodaje, ki ureja pravice in obveznosti delovanja RTV Slovenija, je zaključiti, da je predlog že iz tega razloga strokovno pomanjkljiv. Vzklije vprašanje, koliko se je predlagatelj sploh poglobil v pripravo zakonskih sprememb, če niti osnove zanje niso navedene v celoti. Vse bolj se zdi, da je bil predlog pripravljen na hitro, brez strokovnih poglobitev in predvsem ob spregledu finančnih dejstev, relevantnih za pripravo zakonskih sprememb. To je seveda nepravilno, saj je pri posegu v ustavno varovan položaj RTV Slovenija pri obrazložitvi razlogov za tak poseg zaradi celovitosti treba upoštevati vse relevantne predpise, ki ga zavezujejo. Predlagatelj je to dolžnost v tem primeru popolnoma opustil.

Neutemeljenost ciljev predloga ZRTVS-1C

V nasprotju z vsemi do zdaj utemeljenimi navedbami sta v Prilogi 3 (jedro gradiva) med predlagateljevimi cilji sprememb ZRTVS-1C navedena zagotovitev stabilnega vira financiranja in višjih sredstev za podporo medijev, ki pripravljajo programske vsebine v javnem interesu ter ureditev dejavnosti Oddajnikov in zvez (OZ) na evropsko primerljiv način ter zagotovitev bolj transparentnega poslovanja na trgu.

Kot navedeno, zagotovitev stabilnega vira financiranja ni bila testirana na podlagi kriterijev Ustavnega sodišča iz zgoraj navedene ustavne odločbe, vsaj dokaza za to v gradivu ni. Vnovič opozarjamo na verjetno neustavnost predloga in na dejstvo, da odsotnost takšnega testa zelo verjetno ne bo zdržala preizkusa pred Ustavnim sodiščem.

Glede izločitve Oddajnikov in zvez (OZ)

Neutemeljenost cilja izločitve

Cilj predlagatelja, ki se nanaša na izločitev Oddajnikov in zvez (v nadaljevanju: OZ), je po našem mnenju naveden zgolj iz formalnosti. Vsaj dva vodstvena mandata, če celo ne več, način poslovanja ali transparentnost Oddajnikov in zvez nikoli nista bila vprašljiva. Nadzorni svet nadzira zakonitost poslovanja zavoda, tudi Oddajnikov in zvez in iz tega naslova o spornosti poslovanja ni bilo v zadnjih letih nikoli razprave, kaj šele sklepa v smislu, da bi bilo njihovo poslovanje netransparentno. Delovanje OZ ves čas nadzira tudi Agencija za komunikacijska omrežja in storitve Republike Slovenije (AKOS), ki na način in transparentnost delovanja OZ nikoli ni imela pripomb, prav tako ni uvedla postopkov v tem smislu proti OZ, ne samostojno in ne na pobudo drugih operaterjev ali uporabnikov. V gradivu predlagatelja zakonskih sprememb ni mogoče zaslediti argumentacije, ki bi ponudila kakršne koli dokaze za takšno pavšalno trditev ali dokazovale netransparentno delovanje OZ.

V primeru RTV Slovenija je pogoj ločenega računovodstva izpolnjen, saj imajo OZ ločena stroškovna mesta. Presežki iz naslova delovanja te službe pa se pravilno in v skladu z ZRTVS-1 namenijo izključno financiranju javne službe, ki v delu javne službe na trgu nima konkurentov.

Predlagatelj s svojim predlogom ZRTVS-1C dalje zatrjuje, da se bodo zaradi izločitve materialni stroški za RTV zmanjšali. Torej, da bo izločitev za RTV celo koristna za skoraj 8 mio evrov!

V predlogu ni argumentirano niti, zakaj naj bi OZ postali podjetje **v državni lasti**. Tudi iz primerjalne študije izhaja, do so bila ob izločitvi ustanovljena podjetja v lasti javne radiotelevizije. Po tem je prišlo pri lastništvih do različnih sprememb. V Republiki Avstriji ima ORF še vedno 60 odstotni delež, v Združenem kraljestvu Velike Britanije in Severne Irske in podobno tudi v Republiki Italiji. **To**

pomeni, da je šla prejeta kupnina med prihodke javnih RTV. Predlagatelj skuša slediti zgolj primeru Republike Hrvaške. Ker naj bi bilo podjetje uspešno (7,5 mio evrov dobička pred obdavčenjem). Pri tem se spregleda, da imajo tudi OZ znotraj RTV 7 mio € presežka prihodki nad odhodki! Če država misli, da bi bilo za RTV bolje, da se OZ izloči, bi bila smiselna rešitev samo ta, da se ustanovi podjetje v 100 % lasti RTV Slovenija. Ocenjena tržna vrednost na osnovi rezultatov je med 35 in 40 mio €, upoštevaje realne vrednosti nepremičnin pa zagotovo še nadaljnjih 10 mio evrov.

Pri tem bi s sprejemom predlaganih sprememb država podpržavila sredstva državljanov. Vse nepremičnine in oprema so bile kupljene z denarjem, ki so ga skozi naročnino in sedaj RTV-prispevek plačevali državljanji, oz zavezanci za naročnino in potem prispevek. Celo vojno škodo v višini okoli 10 mio DEM in vlaganje v opremo za digitalno TV oddajanje je zagotovila RTV sama! Torej bi šlo za nacionalizacijo lastnine državljanov. Zaradi česar bi izločitev OZ iz sistema RTV predstavljala veliko izgubo za delovanje za RTV Slovenija. Zelo verjetno pa tudi nova družba ne bi imela toliko možnosti razvoja, kot ga ima znotraj RTV Slovenija. Podporne in razvojne ekipe OZ imajo v svojih vrstah raznovrstne strokovnjake, ki zagotavljajo nemoteno delovanje in razvoj, ki oddajnike ohranja v koraku s časom (oz. ga v določenih pogledih celo prehiteva). Uspešen razvoj pa potrebuje tudi deljenje znanja in možnost sodelovanja strokovnjakov (iz različnih področjih oz. oddelkov RTV).

OZ so za Republiko Slovenijo bistvenega pomena, saj poleg tega, da so v bistvu podaljšek sistema za dostavo radijskih in TV programov oziroma tudi zaradi tega predstavljajo kritično infrastrukturo, ki zaradi svoje tehnološke narave in omogočanja dostopa javnosti do informacij (tudi v izrednih razmerah) v bistvu sodi v okvir delovanja RTV Slovenija.

Celotno poglavje »Znižanje materialnih stroškov RTV Slovenija zaradi izločitve OZ« ne upošteva prihodkov Oddajnikov in zvez

Predlagatelj navaja, da bo kljub izločitvi enote OZ RTV Slovenija še naprej izvajala naloge javne službe oddajanja programov RTV Slovenija, hkrati pa se OZ v novi organizacijski obliki lahko ukvarjajo tudi s komercialnim razširjanjem analognih in digitalnih programskih in drugih vsebin ponudnikom na trgu. To naj bi bilo za RTV Slovenija celo koristno, utemeljuje predlagatelj: »Iz Letnega poročila RTV za leto 2019 je mogoče ugotoviti, da je OE OZ v letu 2019 realizirala 7.896.000 EUR prihodkov. Stroški dela v OE OZ so v letu 2019 znašali 2.672.000.« Predlagatelj pa molči, koliko je bilo eksternih stroškov, zato naš podatek: bilo jih je za 5.861 tisoč evrov, tako da je imela enota skupaj 8.533 tisoč evrov stroškov. Ali predlagatelj v tem vidi korist izločitve?¹¹ K eksternim prihodkom je namreč treba šteti obračunane interne prihodke v višini 8.888 tisoč evrov ter na drugi strani interne stroške v višini 1.188 tisoč evrov. Skupni rezultat delovanja enote OZ je tako visoko pozitiven, saj je presežek prihodkov nad odhodki 7.075 tisoč evrov. Ta denar se kot del presežka tržnih prihodkov nad odhodki (skupaj z oglaševanjem in drugimi storitvami) uporabi za izvajanje javne službe! Vendar o tem v predlogu ZRTVS-1C ne bomo izvedeli **ničesar**¹². V primeru izločitve že v letu 2019 **bi RTV morala plačevati novemu podjetju 8,9 mio evrov, skupaj z DDV pa 10,9 mio evrov.**

Ob tem je dobro malo globlje pogledati poslovanje OZ. Po obveznem prehodu iz analognega v digitalno oddajanje televizijskih programov so se prihodki in stroški poslovanja OZ zmanjšali.

¹¹ »Ocenjujemo, da bi se lahko zaradi izločitve Oddajnikov in zvez iz sistema javne radiotelevizije znižali materialni stroški RTV Slovenija.«

¹² Tudi v poglavju 3. Ocena finančnih posledic predloga zakona za državni proračun in druga javna finančna sredstva ni besede o tem, da bi moral ustanovitelj nadomestiti te dodatne stroške.

Trenutno imamo koncesijo za dva multipleksa: v prvem so vsi programi RTV in en program posebnega pomena, v drugem pa le trije komercialni TV programi in programi TV Slovenija v resoluciji SD. Stroške drugega multipleksa komaj pokrivamo, leta 2022 se verjetno ne bomo več potegovali za obnovitev koncesije. Leta 2017 so najprej programi PRO Plus (Pop TV, A Kanal...), nato pa še Planet TV, nehali oddajati znotraj multipleksa. Kar je bila zelo premišljena marketinška poteza, saj so s tem prisilili kableske operaterje (in posredno gledalce), da so začeli plačevati višje zneske za programe v paketih. To je zmanjšalo prihodke OZ že leta 2017, celoletni izpad v letu 2018 je bil že 557 tisoč evrov.

Tabela 1: Realizacija po letih od 2010 do 2019

OE ODDAJNIKI IN ZVEZE										
REALIZACIJA PO LETIH OD 2010 DO 2019										
	v tisoč Eur									
PRIHODKI	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Tehnične storitve	122	59	89	60	79	241	221	105	203	142
Storitve neradiodifuznim organizacijam	6.094	6.227	6.297	5.972	5.879	5.816	5.772	6.175	6.355	6.852
Drugi prihodki	231	425	385	136	67	89	67	85	110	109
Komercialni programi	1.909	1.326	1.893	2.090	1.598	1.471	1.679	1.326	780	831
Programi RTV Slovenija	10.055	8.765	8.301	8.208	8.924	7.863	7.414	7.243	7.753	8.212
Programi posebnega pomena	621	521	627	659	641	615	596	568	615	674
PRIHODKI SKUPAJ	19.032	17.322	17.591	17.125	17.189	16.095	15.748	15.502	15.816	16.820
ODHODKI										
ODHODKI SKUPAJ	11.198	10.532	10.632	10.429	10.073	10.248	9.158	8.943	9.072	9.745
KONČNI REZULTAT Z INTERNIMI RAZMERJI	7.834	6.790	6.959	6.696	7.116	5.846	6.590	6.558	6.743	7.075

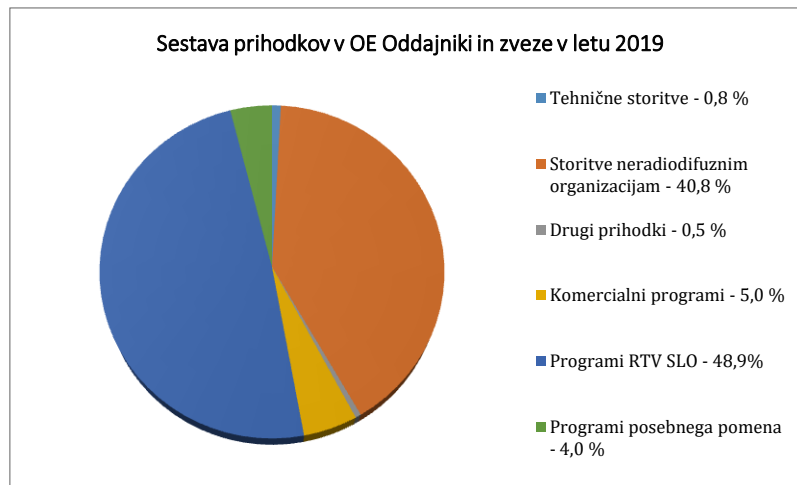
Vir: Oddajniki in zveze, avgust 2020

Vendar pa so uspeli povečati prihodke od neradiodifuznih organizacij za 19 % od leta 2016. Povečali so se tudi prihodki od RTV brez vpliva najema transponderjev¹³. Razlog je v načinu izračunavanja cene za interni najem. V letu 2019 se je namreč občutno povečala cena električne energije.

Zdajšnja struktura prihodkov kaže, da le polovico prihodkov ustvarijo s storitvami za RTV Slovenija. Kar 40,8 % predstavljajo prihodki, ki jih ustvarijo s storitvami neradiodifuznih organizacij, zlasti operaterji mobilne telefonije. Samo v letu 2019 so se ti dodatni prihodki glede na leto 2018 povečali za 497 tisoč evrov. Od leta 2016 pa so se ti prihodki povečali za 1.080 tisoč evrov. Preko oddajniških sistemov gredo namreč tudi druge povezave (za državne organe - kontrola letenja, policije, vojske in uprave za zaščito in reševanje). Fakturirana vrednost komercialnim programom se je nasprotno znižala od leta 2016 od 1.679 tisoč evrov na vsega 831 tisoč evrov lani.

¹³ RTV je za potrebe Radia in TV Slovenija najemal preko OZ transponderje za oddajanje 3 TV programov in radijskih na satelitu 16° za 439.000 evrov letno in za potrebe TV Koper Capodistria in radia Capodistria na satelitu Hot Bird 13° za 264.000 evrov letno. Letos smo sklenili novo pogodbo za TV Slovenijo za ceno 353.000 letno, za 13° pa smo prenehali oddajati.

Slika 1: Sestava prihodkov v OE Oddajniki in zveze v letu 2019

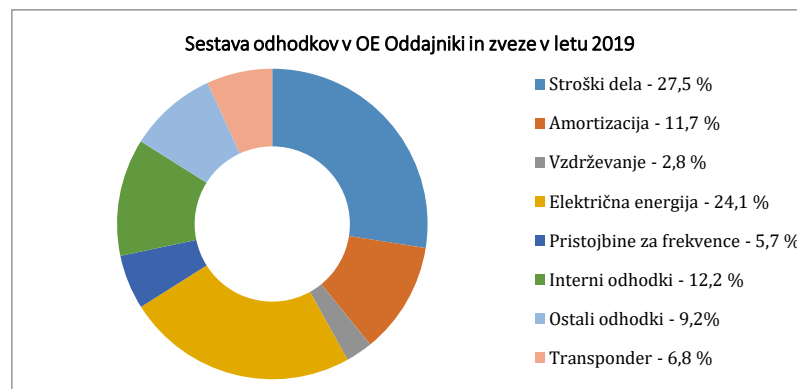

Vir: Oddajniki in zveze, avgust 2020

OZ bo že v letu 2021 povečal prihodke od oddajanja signala v radijskem digitalnem okolju DAB+. Na osnovi koncesije bosta že letos oddajanje dodatnih programov omogočala drugi in tretji multipleks, ki bosta zajela celotno Slovenijo in omogočila vključitev lokalnih in regionalnih radijskih programov.

Na stroškovni strani ima OZ dve pomembni postavki. Plače, ki so bile leta 2019 27,5 % in električno energijo s 24,1 %. Cena slednje se je leta 2019 povečala, ker je nehala veljati ugodna pogodba za nakup iz leta 2016.

Slika 2: Sestava prihodkov v OE Oddajniki in zveze v letu 2019

Vir: Oddajniki in zveze, avgust 2020

Tudi enota OZ je že šla skozi precejšnjo kadrovske prevetritev. Konec leta 2010 je bilo zaposlenih 106 ljudi, konec leta 2019 pa le še 84 oseb. Ukinjene so bile stalne posadke na vseh oddajniških centrih razen na Krvavcu in vzpostavljen centralni nadzor v Domžalah ob opuščenu srednjevalovnemu oddajniku. Posledično so se stroški manjšali s 3,3 mio evrov leta 2010 do 2,5 mio evrov leta 2015. Po tem letu pa so, kljub nadaljnjemu zmanjševanju števila zaposlenih, stroški dela zaradi sproščanja omejitev ZUJF-a in sporazuma vlade s sindikati javnega sektorja povečali na 2,7 mio evrov. OZ zaradi priprave in izvedbe montaž in vzdrževanja sistemov nima več veliko možnosti kadrovskega krčenja. Če se opusti še posadka na Krvavcu, bo število mogoče zmanjšati na cca 80 zaposlenih. Vzdrževati je treba 206 oddajniških točk, kjer deluje 275 oddajnih enot digitalnih omrežij

(DVB-T) in DAB ter 257 FM oddajnikov, programov posebnega pomena in komercialnih radijskih programov.

Izločitev bi pomenila tudi, da bi morali v novem podjetju zagotoviti znanja in zaposlene za dela, ki jih sedaj zagotavlja RTV: finančno-računovodsko, kadrovsko funkcijo ter pravne storitve. OZ ima spore z italijanskimi komercialnimi postajami (gre za 10 sporov, posamezni odškodninski zahtevki dosegajo do 500.000 EUR) in tudi še nekaj drugih, predvsem zemljiških sporov. Ta trenutek na osnovi ocenjenih storitev, ki jih za OZ opravljajo službe v Skupnih dejavnosti RTV slednje interno fakturirajo. 1.188 tisoč evrov letno.

Izpostavljamo še stroške amortizacije, ki so se sicer od okoli 2 mio evrov še leta 2014 predvsem zaradi spremembe amortizacijske dobe znižali na le dober milijon evrov!

Potrebno je vedeti, da je bila večina opreme za prehod na digitalno oddajanje od leta 2006 do 2013 kupljena iz t. i. razvojnih sredstev - 9,0 mio evrov, ki ga je RTV dobila z vlaganjem v organizacijo EUTELSAT IGO. Prehod na digitalno oddajanje so sicer praktično v vseh državah podprle vlade, ker je šlo za interes držav, da se sprostijo frekvence za mobilno telefonijo, kar so skozi prodajo koncesij dobro zaračunale operaterjem. Pri nas je ta denar obogatil proračun. Stroške pa je nosila RTV Slovenija! Z dodatnimi »razvojnimi sredstvi« sta bili podprti tudi investiciji za zagotovitev slišnosti v cestnih predorih in izgradnje mikrovalovnega hrbtencičnega omrežja leta 2014.

Iz simulacije poslovanja dveh entitet, ki bi nastali iz sedanje RTV, za leto 2019 so vidni vsi učinki, ki bi nastali. Večina skupnih prihodkov in odhodkov se samo porazdeli, saj imamo seveda ločeno knjigovodstvo enot znotraj RTV. Prihodki (eksternim se dodajo tudi interni) iz poslovanja za RTV v višini 133,0 mio evrov se porazdelijo na OZ d. o. o. v višini 16,8 mio evrov, ostanku RTV pa se znižajo na 116,2 mio evrov. Med »normalne« prihodke se namreč »prestavijo« interni stroški za storitve, ki jih za RTV opravlja sedaj enota OZ. Tudi interni prihodki za storitve, ki jih sedaj opravljajo skupne službe RTV, se prikažejo sedaj kot prihodek preostanka RTV v višini 1,2 mio evrov.

Pri stroških se na novo OZ d. o. o. poleg dosedanjih pojavijo sedanji interni stroški v omenjeni višini 1,2 mio evrov, pri RTV pa nov fiksni strošek v višini 8,9 mio evrov, kolikor so bili prej interni stroški. Vendar se znesek poveča še za del DDV v višini 1.85 mio evrov na leto). Višji DDV, predvsem dodatni računi za RTV, bo povečal stroške OZ d. o. o. za okoli 2,5 mio €.

OZ d. o. o. bi imel tako 5,5 mio dobička pred obdavčitvijo, ki bi ga v celoti pobrala država. Presežek odhodkov nad prihodki RTV pa bi se drastično povečal. Od 3,2 mio evra izkazanih leta 2019 na 12,2 mio evra oziroma za 9,0 mio evrov! V kolikor pa bi se OZ odločil in poiskal izvajanje storitev, ki jih sedaj zanj opravlja RTV, pa bi primanjkljaj narastel že za 1,2 mio torej kar na 13,4 mio evrov.

Predlog ZRTVS-1C nič ne govori o bodočih odnosih. Oblikovanje cen bi bilo v celoti prepuščeno vodstvu novega podjetja, ki bi imelo monopolni položaj nasproti RTV! Ker bo imelo tudi novo podjetje prevladujoč položaj na trgu, je verjetno, da bodo sicer cene pod posebno regulativo, kot so tudi sedaj. Velika verjetnost je, da bi se cene povišale. Pojavlja se vprašanje, ali bi novo podjetje OZ d. o. o. sploh ostalo neposredno v državni lasti? Logično bi bilo, da bi se preneslo morda na novi demografski sklad ali v SDH, naloga vodstva pa bi bila maksimiranje dobička (tudi na račun RTV) za vsako ceno. Na drugi strani bi moralo vodstvo RTV minimizirati stroške, ker ne bodo avtomatsko pokriti s presežkom od drugih storitev. Le še 5 do največ 10 % lastnikov TV sprejemnikov, ne more sprejemati signala tudi preko kablov. Bi RTV torej še naprej imela oddajanje v »zraku« (točneje multipleksu) in če: ali v sedanjem obsegu ali pa z opustitvijo določenih oddajnikov? RTV bi zakonske zagotovitve signala lahko izpolnila z obstoječo retransmisijo preko satelita. Zagotovo bi tudi takoj

prenehala oddajati TV programe v SD tehniki, ki so sedaj zaradi prostih kapacitet vključeni v multipleks C. Oddajamo jih samo zaradi zelo majhnega števila zastarelih TV sprejemnikov ali konverterjev, ki še nimajo HD možnosti.

OZ znotraj RTV ne zmanjšuje naše osredotočenosti na program, kar je neutemeljena bojazen predlagateljev. Resnica je ravno obratna, kadarkoli je bilo treba zagotoviti povezave z oddaljenih prizorišč, so zaposleni v OZ sodelovali z zaposlenimi v produkcijah. To bi postalo v primeru izločitve problem. Razvojni oddelek OZ danes tudi tesno sodeluje z razvojem TV SLO, RA SLO in MMC, kar prinaša nove storitve poslušalcem in gledalcem.

Predlagatelji ne podajo obrazložitve, zakaj bi se ustanovilo novo podjetje v državni lasti in kje je razlog, da (so)lastnik novega podjetja ne bi postal RTV. Zakon o zavodih ne prepoveduje možnosti, da zavod pridobili lastniške deleže v gospodarskih družbah. V 20. členu je takšna možnost predvidena, pri čemer pa zakon zahteva soglasje ustanovitelja. Do tega niti ne bi bilo težko priti, kajti RTV Slovenija bi v novo družbo prenesla vrednost opreme, know how, novi partner pa bi prispeval denar, s katerim bi novo podjetje odkupilo osnovna sredstva od RTV. Kot vemo, so novo podjetje ustanovile ORF, RAI in Finska Yle. V nadaljevanju so zadržale v podjetju razločene deleže. Torej ta predlog, da se vrednosti izloči v novo državno podjetje je nesmiselna.

Na koncu poudarjamo, da je po mnenju strokovnjakov predlagan zakonski čas za izvedbo »izločitve« občitno prekratek. Izločitev OZ iz javnega zavoda in vzpostavitev nove družbe v lasti države je vendarle zahtevno pravno opravilo. Treba je izvesti cenitev celotne aktive pravnega subjekta za to, da se potem lahko opredeli, kakšna je vrednost aktive, ki se bo izločila. Verjetno bi bil potreben tudi revizijski pregled za to, da se potrди, da je predlagana izločitev ustrezna. Zelo verjetno bi bilo potrebno narediti še nekaj zahtevnih korakov. Seveda tudi bolj natančno analizo, poslovni načrt tako novega podjetja kot »preostanka RTV«.

Ta pa bi v vsakem primeru pokazala, da »ostanek« RTV Slovenija za izvajanje nalog, po tem delu nespremenjenega zakonov nima zadosti sredstev! Tu pa se potem postavlja vprašanje, če ni s tega vidika zakon ustavno sporen.

Vsekakor je sedanja rešitev, ko se celotna RTV in še posebej OZ trudi pridobiti, dodatne prihodke, presežek prihodkov nad odhodki OZ pa direktno uporabiti za bogatenje programov daleč boljša rešitev. Razen za državni proračun seveda.

Dodatno glede oglaševanja

Med cilji sprememb zakona je navedena tudi naslednja utemeljitev:

»Nadomestilo za izpad javnih sredstev RTV Slovenija iz naslova 8 % RTV-prispevka se bo zagotovilo s hkratno novelo Zakona o medijih, s katero se bodo odpravili omejitve obsega oglaševanja v radijskih programih, tudi na RTV Slovenija, ter hkratno novelo Zakona o avdiovizualnih medijskih storitvah (ZavMS), s katero se bo za televizijske programe RTV Slovenije povečal dopustni obseg oglaševanja, in sicer iz sedanjih 10 minut na uro, oziroma sedem minut na uro v času t. i. televizijskega »prime timea« (med 18. in 23. uro), na maksimalno 20 odstotkov med 6. in 18. uro ter 20 odstotkov med 18. in 24. uro. S tem bo za RTV Slovenija veljala ista ureditev, kot bo v skladu s prenovljeno Direktivo o avdiovizualnih medijskih storitvah veljalo za zasebne oz. komercialne televizijske programe.«

Tu je treba opozoriti, da več programskega časa namenjenega oglaševanju, na trgu pomeni večjo ponudbo in s tem zagotovo nižje cene minute oglaševanja (tudi na obstoječe). Torej ni enostavnega »teoretičnega izračuna«, ampak gre za vprašanje elastičnosti ponudbe oglasnega prostora in

elastičnosti povpraševanja. Ob tem pa bi več oglasov lahko sprožilo programsko škodo v obliki manjšega števila gledalcev, kar posledično spet vodi do nižje cene oglaševalske minute. Ob tem pa se sedaj že zelo veliko vsebin gleda z zamikom, kjer se vse daljše prekinitve preskočijo z enostavnim pritiskom na tipko na daljincu. Razdeljevanja denarja drugim na račun nujnosti pridobitve več sredstev na trgu bi pomenilo, da bi bila posledično RTV Slovenija še bolj odvisna od tržnih razmer (npr. izpad oglaševanja v času COVID-19, gospodarska situacija v državi ipd). Ker bo na podlagi predloga ZRTVS-1C imeli točno določen zmanjšan prihodek, »nadomestni del« prihodkov pa bi bil povezan z oglaševanjem, bo brez vsakega dvoma tudi iz tega razloga ogrožena finančna neodvisnost RTV Slovenija. To je nov dokaz, da predlagatelj testa sorazmernosti pri pripravi zakonskih sprememb ni opravil, izračuni pa so napačni. Kot rečeno ocenjujemo, da bi se prihodki iz tega naslova, če bi se RTV odločila izkoristiti maksimalni čas, povečali za največ 2,5 mio evrov. Za pridobitev oglaševalcev bi lahko prišlo do nujnosti umeščanja programskih vsebin z veliko gledanostjo, kar je v nasprotju tako z ZRTVS-1 kot z ustavno zagotovljeno svobodo izražanja.

Ocena predlagatelja, da naj bi izpad dohodka od RTV-prispevka nadomestili z višjimi prihodki iz naslova oglaševanja, temelji na povsem pavšalni oceni in pod predpostavkami, da se cena oglaševanja ne bo spreminjala ter da bo vedno in v vsaki situaciji v celoti zapolnjen oglasni prostor, ki naj bi bil razširjen na podlagi spremembe ZAvMS s povečanjem oglasnega časa iz 10 oz. 7 minut na uro na 12 minut (20 odstotkov programskega časa). Resnica je drugačna, splošni trendi namreč kažejo, da zaradi konkurenčnih pritiskov kot posledica preusmeritve na spletne medije, k velikim ponudnikom vsebin in velikega povečanje gledanja z zamikom cena oglaševanja konstantno pada že od leta 2000 dalje. Seveda se to še izraziteje zgodi ob krizah, kot je bila leta 2008 in sedaj v COVID-19 obdobju, ko je razpoložljivega denarja podjetij za oglaševanje bistveno manj.

Po podatkih zveze European Broadcasting Union (EBU)¹⁴ evropske javne radiotelevizije predstavljajo izjemno majhen delež oglaševalskega trga (manj kot 4 %). Potencial za prihodke iz naslova oglaševanja ni velik oziroma je večinoma reguliran v smeri jasnega omejevanja, celo prepovedi oglaševanja. Trend v državah Evropske unije je ravno nasproten od tega, ki ga predlaga nova zakonodaja. V četrtini držav je oglaševanje prepovedano, v dobri polovici primerov pa so deleži oglaševanja strogo določeni prav zaradi ločevanja javnih in komercialnih medijev. Drži sicer, da se na nekaterih trgih prihodki iz oglaševanja večajo: predvsem to velja za Republiko Turčijo, Republiko Albanijo in Madžarsko.

Ta seznam se v dobršni meri prekriva z izjemami oziroma državami, kjer so omejitve za oglaševanje izjemno ohlapne. Le 6 evropskih držav strogih omejitev za javne radiotelevizije nima oziroma uporabljajo skrajno mejo, ki jo je kot še dopustno postavila tudi Evropska unija, torej 20 % programskega časa. Te države so Republika Albanija, Kneževina Andora, Republika Ciper, Republika Turčija, Helenska Republika in Republika Poljska. Izenačevanje javnih in komercialnih medijev glede oglasnega prostora je svojevrsten paradoks. Javni medij ima zakonsko zavezo, da ustvarja tudi komercialno manj privlačne vsebine, predviden izpad dohodkov pa naj bi po novem iskal ravno z ustvarjanjem programa, zanimivega za oglaševalce. V praksi to pomeni, da bo javna radiotelevizija za svoj obstoj primorana iskati sinergijo z oglaševalci namesto z občinstvi.

To pomeni, da predlagatelj javnosti za enak RTV prispevek na javni televiziji in javnem radiu predlaga – več oglasov. Izenačuje nas s komercialnimi mediji, vsebine javnega značaja pa preusmerja na druge 'javne' medije. Kateri izmed njih se lahko izkažejo s produkcijo

¹⁴ <https://www.ebu.ch/home>.

komercialno nezanimivih (otroških, dokumentarnih, kulturno-umetniških) vsebin vsaj na primerljivi ravni, kot jo ima RTV Slovenija?

Pavšalno utemeljevanje sorodnosti RTV - STA

V Prilogi 3 (jedro gradiva) se dvakrat omenja, da »gre pri nekaterih dejavnostih javne službe RTV Slovenija in STA za sorodne dejavnosti.« Trditev ni z ničemer argumentirana. In tudi ne more biti, saj analiza zakonskih besedil, ki urejata delovanje STA in ZRTVS-1 takoj pokaže, da takšne sorodnosti ni in med nacionalno medijsko hišo posebnega kulturnega in nacionalnega pomena ter tiskovno agencijo po naravi stvari tudi ne more obstajati.

STA je namreč tista, ki opravlja javno službo stalnega, celovitega, točnega in objektivnega zagotavljanja informacij o dogodkih v Republiki Sloveniji in po svetu za potrebe javnosti v Republiki Sloveniji, Slovencev po svetu in slovenskih narodnih manjšin v sosednjih državah v slovenskem jeziku ter o dogajanju v Republiki Sloveniji za potrebe medijev in javnosti v Republiki Sloveniji in zunaj meja Republike Slovenije v angleškem jeziku (1. člen ZSTAgen).

RTV pa na podlagi 4. člena ZRTVS-1:

- zagotavlja verodostojne in nepristranske informativne oddaje, s katerimi celovito obvešča o političnem dogajanju doma in v zamejstvu, o pomembnih dogodkih v preostalih evropskih državah, zlasti članicah Evropske unije, in o pomembnih svetovnih temah tako, da posredovane vsebine omogočajo objektivno javno obveščenost državljanov Republike Slovenije, Slovencev po svetu, pripadnikov slovenskih narodnih manjšin v Italiji, Avstriji in Madžarski, avtohtone italijanske in madžarske narodne skupnosti v Republiki Sloveniji ter romske skupnosti, ki živi v Sloveniji;
- zagotavlja kakovostne izobraževalne oddaje, v okviru katerih posreduje celoten spekter aktualnih vsebin od verskih in socialnih do naravoslovnih in tehnološko-informacijskih vsebin;
- zagotavlja produkcijo igranega programa;
- zagotavlja oddaje, ki odražajo življenje in probleme različnih struktur prebivalstva, pri čemer izhaja iz načela enakopravnega obveščanja o dogajanjih v vseh delih Slovenije in zamejstva,
- zagotavlja ustvarjanje dokumentarnih oddaj nacionalnega pomena, ki predstavljajo dokument preteklega časa in časa, v katerem živimo;
- zagotavlja visoko kakovostno lastno produkcijo, namenjeno otrokom, mladostnikom in starostnikom;
- zagotavlja kakovostne razvedrilne vsebine za vse starostne skupine
- zagotavlja kakovostne informacije o vseh pomembnih kulturnih, političnih, zgodovinskih, športnih, socialnih in ekonomskih dogodkih
- zagotavlja uresničevanje ustavnih pravic madžarske in italijanske narodne skupnosti na področju radijskega in televizijskega javnega obveščanja in spodbuja povezovanje narodnih skupnosti z matičnim narodom in vključevanje kulturnih ter drugih dosežkov italijanskega oziroma madžarskega naroda v narodnostne programe;
- skladno z meddržavnimi pogodbami in v sodelovanju z javnimi radiotelevizijami sosednjih in drugih držav podpira nastanek in razvoj čezmejnih radijskih in televizijskih projektov;
- izvaja programske vsebine, namenjene slepim in slabovidnim ter gluhim in gluhonemim v njim prilagojenih tehnikah;
- posebno pozornost posveča invalidom in z njimi povezanim vsebinam;

- predstavlja in promovira slovensko kulturo, spodbuja kulturno ustvarjalnost ter svobodo umetniškega ustvarjanja in zagotavlja ustvarjanje, poustvarjanje ter posredovanje umetniških del;
- predstavlja in promovira znanost;
- posebno pozornost posveča problematiki in zahtevam otrok ter družin, in skupin ljudi s posebnimi potrebami, ki so zaradi posebnih okoliščin bolj občutljive za dogajanje v družbi;
- posebno pozornost posveča položaju in delovanju registriranih verskih skupnosti;
- posebno pozornost posveča razvijanju splošne, jezikovne in politične kulture;
- širi razumevanje vseh ključnih vprašanj delovanja demokratične družbe;
- širi razumevanje slovenske zgodovine, kulture in identitete, tudi z vidika evropske zgodovine in mednarodnih povezav;
- spodbuja šport;
- informira o vprašanjih zdravja, varstva okolja in varstva potrošnikov;
- informira o pomembnejših vprašanjih varnosti ljudi, varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami ter obrambe države, vključno z vprašanji delovanja institucij mednarodne skupnosti, v katere je včlanjena Republika Slovenija, ter posreduje nujna obvestila v zvezi z ogroženostjo ljudi, premoženja, kulturne dediščine in okolja, upošteva interese posameznih skupin gledalk in gledalcev (v nadaljnjem besedilu: gledalci) ter poslušalk in poslušalcev (v nadaljnjem besedilu: poslušalci) v Republiki Sloveniji in v okviru možnosti omogoča njihov dostop v programe;
- spodbuja kulturo javnega dialoga ter omogoča širok prostor za javne razprave o problemih v družbi;
- obvešča slovenske narodne skupnosti v sosednjih državah, Slovence po svetu in tujo javnost o dogajanjih in dosežkih na kulturnem in drugih področjih v Republiki Sloveniji ter skrbi za uveljavljanje slovenske radijske in televizijske ustvarjalnosti v tujini;
- podpira razširjanje programskih vsebin, namenjenih gluhim ter slepim, v njim prilagojenih tehnikah;
- podpira širjenje vednosti o drugih kulturah, ki so zastopane v Sloveniji, in njihovih predstavnikih;
- zagotavlja produkcijo in predvajanje slovenskih avdiovizualnih del in avdiovizualnih del neodvisnih producentov;
- zagotavlja prometne informacije.

Povsem napačna predpostavka torej je, da sta dejavnosti RTV Slovenija in STA sorodni. Status tiskovne agencije je popolnoma drugačen od statusa in nalog javne RTV. Tako se trditev pokaže bodisi kot nepoznavanje dejavnosti tako STA kot RTV Slovenija, bodisi kot prirejenost argumentov za drobljenje RTV-prispevka. Posledično so brezpredmetne navedbe o sinergijskih učinkih med STA in RTV Slovenija in s tem optimalnejšega in kvalitetnejšega opravljanja javne službe RTV Slovenija. Sicer že sedaj RTV Slovenija in STA sodelujeta.

Iz obrazložitve ni zaslediti, čemu naj bi RTV Slovenija javno službo opravljala bolj kvalitetno, če se bo RTV-prispevek namenjal tudi STA. Sicer pa ob odsotnosti ustavnega testa o drobljenju RTV-prispevka sploh ni mogoče govoriti, kot obrazloženo že zgoraj.

Nomotehnične napake v predlogu ZRTVS-1C

Predlog ZRTVS-1 vsebuje številne nomotehnične napake in kot tak ne bi smel prestat zakonodajnega preizkusa v državnem zboru. Ob predpostavki, da bo država vztrajala pri uvedbi t.i. medijskega prispevka ter izločitvi Oddajnikov in zvez, so najbolj očitne naslednje:

- a) V skladu s tretjim odstavkom 30. člena ZRTVS-1 se iz RTV-prispevka financira le dejavnost RTV, ki jo kot javno službo določa ZRTVS-1, razen v delih, kjer se financira iz proračuna. Ta člen v predlogu ZRTVS-1C ni spremenjen, kar je napaka.
- b) ZRTVS-1 v 3. členu določa, da »javna služba po tem zakonu obsega ustvarjanje, pripravljane, arhiviranje in oddajanje (...)«. Črtanje besedne zveze »oddajanje« v predlogu ZRTVS-1C ni predvideno, kar je napaka.
- c) Nadalje ZRTVS-1 v prvem odstavku 15. člena določa, da so tržne dejavnosti RTV Slovenija:
 - **tehnične in telekomunikacijske storitve, ki niso sestavni del javne službe;**
 - **dajanje oddajne infrastrukture** in drugih nepremičnin v najem.Tudi črtanje teh določb v predlogu ZRTVS-1C ni predvideno, kar je napaka.
- d) ZRTVS-1 v prvem odstavku 27. člena določa, da Nadzorni svet med drugim odloča o **tarifah in drugih pogojih za oddajanje programov drugih izdajateljev in v drugem odstavku**, kadar Nadzorni svet obravnava vprašanja **s področja telekomunikacijskih storitev, zlasti ko odloča o tarifah in drugih pogojih za oddajanje programov drugih izdajateljev**, mora na svoje seje vabiti tudi predstavnice in predstavnike (v nadaljnjem besedilu: predstavniki) Agencije za pošto in elektronske komunikacije v skladu s statutom.

Tudi črtanje tega v predlogu ZRTVS-1C ni predvideno, kar je seveda nepravilno, če država že namerava izločiti Oddajnike in zveze iz sistema RTV Slovenija.
- e) Dodatna pomanjkljivost je tudi glede statusa zaposlenih na Oddajnikih in zvezah: v predlogu ZRTVS-1C ni izrecno omenjen prevzem ljudi in drugih prostorov. Zaposleni bi s prehodom izgubili status javnega uslužbenca, kar v praksi pomeni tudi veliko lažje odpuščanje.
- f) Zelo pomembno je, da je tudi sicer predlog zakona glede izločitve OZ zelo pomanjkljivo napisan. RTV Slovenija je enovita poslovna entiteta in izločanje katerekoli dela mora biti ustrezno opredeljen, zelo verjetno tudi nujnost izvedbe cenitev izločenih nepremičnin in opreme. Prav tako ni nič zapisanega o nadaljnjih odnosih v primeru izločitve OZ.

III K predlogu ZMed-E

Splošno

Zakon o medijih pomeni manifestacijo 39. člena Ustave. Uresničuje ustavno svoboščino - svobodo izražanja, ki je ustavno varovana. Odveč je poudarjanje o pomembnosti takšnega zakonodajnega predpisa. Opozorili bi le na stališče, ki ga na svoji predstavitveni strani zavzema Ministrstvo za kulturo: » *V Republiki Sloveniji izvajamo ukrepe za zagotavljanje pluralnosti slovenskega medijskega prostora, s čimer želimo vsem omogočiti dostopnost kakovostnih in raznovrstnih medijskih vsebin.*« Z nadaljnjimi argumenti dokazujemo, čemu to, za kar se formalno zavzema Ministrstvo za kulturo, iz zakonskega predloga ne izhaja.

K 4. členu

Črta se besedilo, ki predstavlja finančne obveznosti (zavezo Republike Slovenije), ki se v povezavi z spremembami ZRTVS-1 prenašajo na RTV Slovenija. Tako se črta:

»Republika Slovenija podpira razvoj tehnične infrastrukture na področju medijev. Republika Slovenija posebej podpira ustvarjanje in razširjanje programskih vsebin namenjenih slepim in gluhomim v njih prilagojenih tehnikah ter razvoj ustrezne tehnične infrastrukture. Za sofinanciranje uresničevanja javnega interesa na področju medijev iz prejšnjih odstavkov zagotavlja Republika Slovenija sredstva v državnem proračunu.«

K javnemu interesu bi bilo tudi nujno treba dodati pravico državljanov in državljanek Republike Slovenije, ki potrebujejo prilagojene oz. dostopne komunikacijske tehnike (brajica, znakovni jezik, lahko razumljiv jezik, podnapise, zvočne opise in zvočne podnapise) do javnega obveščanja in obveščenosti. Pravica do dostopa do aktualnih informacij in komunikacij je ena temeljnih pravic, ki zagotavlja enakovredno participacijo v družbi, izražanje osebnega mnenja, sodelovanje v političnem življenju in podobno. Pravico do dostopnosti informacij in komunikacij imajo tudi sodržavljeni, ki za spremljanje medijskih vsebin potrebujejo prilagojene tehnike, predvsem osebe z okvaro vida ali sluha, starejši, osebe, ki ne zmorejo razumevati običajnih tekstovnih ali govorno podanih vsebin in nekateri drugi. zagotavljajo enakovreden dostop končnim uporabnikom invalidom oziroma osebam, ki potrebujejo dostopne komunikacijske tehnike in se neokrnjeno posredujejo v ustreznih/izbranih tehnikah za dostopnost.

Zaradi hitrega razvoja novih informacijskih tehnologij, ki omogočajo ali bodo omogočale boljšo dostopnost vsebin osebam, ki za dostopnost potrebujejo prilagoditve, so potrebne sočasne nadgradnje distribucijskega sistema na teritoriju celotne države. Operaterji morajo posodabljati in prilagajati tehnične sisteme na način, da ti omogočajo neokrnjen prenos signalov in posledično kakovosten dostop končnih uporabnikov do vsebin v posebnih, njim prilagojenih tehnikah. Posledično bi bilo temu primerno treba spremeniti tako ZMed kot ZRTVS-1!

V obrazložitvi predlagatelja k temu členu je navedeno tudi, da *»so v okviru definicije javnega interesa določeni ključni cilji, ki jih želi država prek sistema javnih finančnih podpor uresničiti na področju medijev. Opredelitev javnega interesa na področju medijev predstavlja jedro zakona.«* Predlog preširoko zastavlja javni interes medijev. Javni interes lahko po taki ohlapni in preširoko zastavljeni definiciji izkaže prav vsak medij v Republiki Sloveniji, kar je po našem mnenju nepravilno. Predlagani definiciji javnega interesa lahko po navedenih merilih trenutno zadosti tako rekoč kdor koli. Po našem prepričanju samo dejstvo, da nek medij obvešča javnost, ne more biti dovolj za izkazovanje javnega interesa. Navedeno prav tako velja za druge pogoje v predlaganem členu (pluralnost, ustvarjalnost, medijsko pismenost, etično novinarstvo, ohranjanje kulturne identitete...). Je to cilj predlagatelja zakonskih sprememb?

K členom 4. a. b.

Predlog deli 5 % RTV-prispevka med druge medije **z namenom uresničevanja javnega interesa** iz 4. člena predloga. Gre za sredstva, ki se jih podeli brez kakršne koli zaveze, da bo javni interes uresničen, saj za razliko od RTV Slovenija ti mediji (ki so lahko kateri koli, kot pojasnjeno že zgoraj) nimajo rednih zakonskih obveznosti po lastni produkciji. Gre torej za odvzem sredstev RTV Slovenija, ki jih mora ustanovitelj zagotoviti po 2. členu ZRTVS-1 in porazdelitev med druge medije z **upanjem**, da bo javni interes uresničen. V kolikor bi ustanovitelj nadomestil izpad sredstev, s katerimi RTV

financira svoje zakonske obveznosti, bi takšna poteza lahko izboljšala raznovrstnost in izbiro del, ki uresničujejo javni interes, v takšni obliki pa predstavlja predvsem rušenje že obstoječe produkcije del, ki uresničujejo javni interes. Tudi sicer je razlaga sprememb predlagatelja v tem delu popolnoma neprepričljiva, zlasti v delu, kjer predlagatelj utemeljuje, da »je celovito in enakopravno obveščanje del obstoječe javne službe RTV Slovenija, ki jo ta izvaja tudi z zunanjimi sodelavci in z lokalnimi dopisništvi, zato je smiselno, da se z namenom čim večjega enakopravnega poročanja, ki sorodno izvaja informiranje v javnem interesu (...) določi možnost, da se z javnimi sredstvi iz naslova RTV prispevka financirajo tudi drugi mediji v Sloveniji, ki pripravljajo in razširjajo programske vsebine, ki so v javnem interesu na področju medijev«. Povzetek predlagateljeve navedbe v poševnicah je njegov ključni argument za uvedbo medijskega davka! Kakšno vlogo ima pri delitvi prispevka dejstvo, da ima RTV Slovenija lokalno dopisniško mrežo in da sodeluje z zunanjimi sodelavci? Zakaj je to nujno za razpršitev RTV-prispevka med druge medije? Ni mogoč drugačen zaključek kot to, da so predlagateljevi argumenti prirejeni izključno za namen drobitve RTV-prispevka.

Ironično je, da se predlagatelj sklicuje na ustavno odločbo številka U-I-106/01-27, ki opozarja na nujnost ustrezne zakonodaje za zagotovitev programske, organizacijske in finančne samostojnosti javnih medijev, medtem ko je RTV Slovenija lani opozarjala na nezadostno financiranje ter na dejstvo, da ji ustanoviteljica do danes primerne financiranja ni zagotovila. RTV Slovenija je svojo ustanoviteljico na dolžnost zagotovitve primerne financiranja opozorila in predložila predlog uskladitve RTV-prispevka z utemeljenimi izračuni in argumenti! Zdaj pa želi ustanoviteljica že tako ali tako nezadostna sredstva RTV Slovenija še zreducirati z utemeljitvijo, da se bo s t.i. medijskim davkom bolje izvajalo informiranje v javnem interesu?

RTV Slovenija je v skladu z 39. členom predloga (peti odstavek 114. člena) izvzeta tudi iz možnosti črpanja sredstev iz Sklada za financiranje slovenske televizijske produkcije. To bi sicer lahko bila možnost za vsaj delno financiranje zakonskih obveznosti RTV Slovenija, čeprav je slaba. To je seveda nedopustno, kajti iz tega sklada naj bi se financirale vsebine, ki so imanentne tudi RTV Slovenija in za katere naročanja ali produkcijo RTV nima dovolj denarja. To bi postavilo RTV tudi v ustavno sporen položaj, da bi druge TV postaje lahko prišle do programov, RTV pa ne. In to z denarjem, ki bi bil odvzet RTV in bi imela še manj možnosti lastne produkcije.

Dalje, omejitve za člane strokovne komisije, ki bo ministru predlagala delitev sredstev iz tega naslova, so zelo skope. Podzakonski akt pa sprejme minister in ne več vlada.

K 8. členu

V prepoved spodbujanja k nasilju, vojni in nestrpnosti je dodana popolnoma nova terminološka iznajdba »..., ki temelji na razlikovanju glede na druge osebne okoliščine **ali globoka prepričanja**.« Takšnega izraza Ustava sploh ne vsebuje, pa bi ga morala, glede na to, da predlagatelj zatrjuje, da gre za povzemanje 14. člena Ustave in da je »globoko prepričanje« v slovenskem pravnem redu že uveljavljen pravni frazem. A se njegova utemeljitev izkaže kot netočna. Slovenski pravni red in sodna praksa besedne zveze »globoko prepričanje« v pravnem smislu sploh ne poznata, ga ne definirata, niti kako drugače oblikujeta. Poznata »globoko obžalovanje« ali pa »prepričanje«.

Tudi sicer gre za sporno določbo, saj enači objektivne osebne okoliščine (kot so spol, starost, spolna usmerjenost...) s torej izrazito subjektivnim elementom - **globokimi prepričanji**. V komentarju se predlagatelj sicer sklicuje na definicijo nediskriminacije iz Ustave, ki pa uporablja besedno zvezo

politično ali drugo prepričanje, ki je seveda bistveno drugačna, kot popolna terminološka novota **globoko prepričanje** iz predloga ZMed-E. Takšna dikcija mediju onemogoča, da bi se vrednostno opredelil do posameznega življenjskega nazora, kljub temu, da obstaja družbeni konsenz o nesprejemljivosti ali zavržnosti takšnega nazora, saj bi s tem tvegalo, da se mu očita, da spodbuja k neenakopravnosti oziroma, da razpihuje sovraštvo in nestrpnost.

K 9., 10. členu

Z ukinitvijo postopka za vpis v razvid medijev se zmanjšuje preglednost in urejenost medijskega prostora. Ministrstvo ne sodeluje več aktivno v postopku, ampak le upravlja in skrbi za evidenco razvida medijev in skladnost. Za izdajatelja sicer obstaja obveznost posredovanja podatkov in sprememb, vendar to ne predstavlja pogoja (za delovanje) ali konstitutivnega dejanja za pričetek izdajanja medija.

K 28. členu

Predlagano je, da se 86. člen se spremeni tako, da se glasi:

»Delež slovenske glasbe«

86. člen

(1) Delež slovenske glasbe mora obsegati najmanj 20 odstotkov števila vseh skladb, predvajanih v dnevnem oddajnem času posameznega radijskega in televizijskega programa.

(2) V primeru radijskih in televizijskih programov Radiotelevizije Slovenija znaša delež iz prejšnjega odstavka 40 odstotkov, v primeru lokalnih, študentskih in nepridobitnih radijskih in televizijskih programov s statusom posebnega pomena iz 77., 78., 80. in 81. člena tega zakona pa 25 odstotkov.

(3) Med slovensko glasbo se všttevajo skladbe, ki so:

– izvajane v slovenskem jeziku; ali

– instrumentalne skladbe, ki so producirane ali izdane v Republiki Sloveniji.

(4) Vsaj polovica predvajanih skladb iz prvega oziroma drugega odstavka tega člena, ki štejejo za slovensko glasbo, mora biti predvajanih v dnevnem oddajnem času med 6. in 22. uro.

(5) V primeru glasbenih oddaj, namenjenih predstavitvi in promociji slovenske glasbe, v katerih neodplačno gostujejo glasbeni ustvarjalci in so predvajane v dnevnem oddajnem času med 6. in 22. uro, se za namen ugotavljanja deleža slovenske glasbe iz prvega oziroma drugega odstavka tega člena število v takšni oddaji predvajanih skladb, ki štejejo za slovensko glasbo, upošteva v dvakratniku.

(6) Določbe o deležih slovenske glasbe po tem zakonu ne veljajo za:

– radijske in televizijske programe, ki so v skladu s temeljnim pravnim aktom izdajatelja in

programsko zasnovani namenjeni madžarski ali italijanski narodni skupnosti, romski skupnosti, ki živi v Sloveniji, ali tuji javnosti;

– tematske radijske in televizijske programe, ki se razširjajo v digitalni radiodifuzni tehniki;

– 3. program Radia Slovenija – program Ars.«

Po našem razumevanju predloga je lahko slovenska glasba le tista glasba, ki je izvajana v slovenskem jeziku in tista instrumentalna glasba, ki je producirana ali izdana v Republiki Sloveniji. To je po našem mnenju diskriminatorno do dela glasbenih ustvarjalcev Republike Slovenije, ki se umetniško

izražajo v tujem jeziku, na kar kot javni radio, zavezan spoštovanju človekovih pravic in načelom družbene enakosti, ne bi smeli pristati.

V spremenjenem 86. členu predlagani 40-odstotni delež slovenske glasbe oz. glasbene produkcije slovenskih ustvarjalcev in poustvarjalcev bi, glede na zapisano definicijo slovenske glasbe, predstavljal tudi stopnjevanje poseganja v avtonomno uredniško politiko glasbenega uredništva.

Predlagana rešitev je slaba, saj ne rešuje ključne težave in dejansko ne sledi v celoti duhu zakona, da se namreč okrepi slovensko glasbeno produkcijo. Dostopni podatki namreč kažejo, da je uvedba višjih predpisanih deležev slovenske glasbe v radijskih in televizijskih programih vodila v krnitev raznolikosti in zmanjševanje kakovosti programov, izjemno majhnemu krogu glasbenih ustvarjalcev resda predstavljala finančno spodbudo, večini glasbenikov pa ustvarjalno zavoro. Obenem so kvote za večino radijskih programov javnega Radia Slovenija postavljene preveč restriktivno, na kar smo opozarjali že ob uveljavitvi obstoječih deležev slovenske glasbe. Tako glasbene urednike pri njihovem delu omejuje preveč, ne prinaša pa zelenega učinka. Pozdravljamo pa izločitev Programa Ars in programa za tujo javnost Radio SI iz tega sistema.

Glasbenim urednikom nacionalnih radijskih programov nikoli, ne pred veljavno zakonodajo in ne v času veljavne zakonodaje, ni bilo treba razlagati pomena in pomembnosti prisotnosti domače glasbene produkcije. Deleži domače glasbene produkcije pred uvedbo zdaj veljavnih kvot so bili zanemarljivo nižji in so na vseh programih Radia Slovenija, ki v zakonu ostajajo znotraj kvotnega sistema, dosegali najmanj tretjinski delež, znotraj tega pa zajeten delež nove glasbene produkcije, kar je pomenilo - glede na posamezne uredniške politike postaj, da tolikšen delež domače glasbe dejansko ustreza kakovostnim in vsebinskim zahtevam radijskih postaj.

Od zakonodajalca pričakujemo, da bo zakonodajo uredil na način, ki bo jasno, nedvoumno in nediskriminatorno definirala slovensko glasbeno produkcijo. Sočasno pričakujemo, da bo deleže slovenske glasbe določil na način, ki bo glasbenim urednikom omogočal avtonomno strokovno delovanje in na ta način uresničevanje poslanstva javnega radia, izvajalcem predstavljal spodbudo, poslušalcem pa zagotavljal raznolikost ponudbe.

K 37., 38. in 39. členu

Predlog v 39. členu predvideva spremembo 114. člena Zakona o medijih (*v nadaljevanju ZMed*) tako, da se v prvem in drugem odstavku glasi:

(1) Vsak operater je zavezan k plačilu prispevka, ki se obračuna mesečno v višini 3,5 eura na vsakega naročnika njegovih storitev. Višina prispevka se vsako leto uskladi s stopnjo letne inflacije, o čemer izda sklep pristojni minister.

(2) Operater vplačuje prispevek v sklad za financiranje slovenske televizijske produkcije (v nadaljevanju: sklad), ki ga vodi pristojno ministrstvo.

Iz predloga izhaja, da bo ustanovitev Sklada za financiranje televizijske produkcije omogočila razvoj novih televizijskih programov in nastanek novih TV formatov. Financiranje s strani operaterjev naj bi bilo po mnenju predlagatelja zakona upravičeno, ker operaterji glavino svojih prihodkov ustvarjajo z distribucijo avdiovizualnih in televizijskih vsebin. Po oceni predlagatelja pa operaterji s tozadavnim prispevkom ne bodo oškodovani, ker novela zakona obenem odpravlja obstoječo obveznost

obveznega razširjanja vseh slovenskih in televizijskih programov, kar je v praksi pomenilo tudi večje možnosti za pogojevanje s strani izdajateljev, da operaterji v (vse ali točno določene) svoje sheme vključijo tudi programe, ki so (*de facto*) plačljivi. Po mnenju predlagatelja naj bi s tovrstno spremembo (torej ukinitvijo obveznega razširjanja vseh slovenskih radijskih in televizijskih programov) za operaterje nastali določeni finančni prihranki, iz česar nadalje sledi, da je namen predlagane rešitve ta, da se del teh sredstev prek obveznih prispevkov operaterjev prenese v novoustanovljeni sklad za financiranje slovenske televizijske produkcije, prek katerega se sredstva na zakonit, namenski in transparenten način dodelijo izdajateljem televizijskih programov. S tem naj bi bili po mnenju predlagatelja vzpostavljeni pogoji za oblikovanje bolj spodbudnega in konkurenčnega televizijskega okolja ter dodatne možnosti za razvoj avdiovizualne medijske produkcije.

Operater bi moral za vsakega naročnika državi plačati 3,50 evra, kar bi skupaj nanese 40 milijonov evrov na leto. V obrazložitvi in v razpravi se navaja, da bi to plačilo operaterji plačali in za toliko zmanjšali plačila za produkcijske pravice komercialnim programom. To je v polnem nasprotju z zakoni ekonomije. Operaterji plačujejo lastnikom programske pravice na osnovi pogodbenih dogovorov. Kako se so znašli na eni strani dva, morda trije monopolni izdajatelji in na drugi strani ravno tako le štirje veliki operaterji, je stvar njihovih pogajalskih sporobnosti in seveda situacije na tem visoko oligopolnem trgu. Zaradi uvedbe dodatne obveze plačila davka se tu ne bo popolnoma nič spremenilo. Tako bodo morali operaterji najti druge vire za pokritje. Vsi bodo skušali narediti edino logično potezo, torej prevaliti plačilo na končnega naročnika. To bodo z lahkoto storili, kajti do sedaj so vedno operaterji delovali dokaj usklajeno in bodo tudi to verjetno vsi prevalili na naročnika. Pri tem ne bo naročnik plačal le 3,5 evra, ampak se bo na računu pojavil še DDV v višini 77 centov, ki bo šel državi, naročnik pa bo skoraj zagotovo dodatno plačeval 4,27 evra na mesec. Če se spomnimo, kako težko je bilo (in je očitno še vedno) razmišljati, da bi se RTV-prispevek povečal za 1 evro, potem se takšna rešitev mnogim lahko zdi sporna. Res pa je, da bi se v skladu za televizijsko produkcijo zbralo okoli 25 milijonov evrov na letno, s katerim bi posledično razpolagalo in jih razdelilo Ministrstvo za kulturo.

Bistveno je, da predlagatelj predvideva, da naj bi se cene za naročnike ne spremenile, kar pa se ne bo zgodilo. Zagotovo bodo ta nov davek operaterji v veliki meri oziroma celo v celoti prevalili na naročnike posameznih paketov. Ni dvoma, da so operaterji pravni subjekti s tržnim obnašanjem, kar pomeni, da nastopajo na trgu z namenom ponujanja svojih storitev potrošnikom oziroma končnim uporabnikom in seveda s tem ustvarjati dobiček. Postavi se vprašanje, ali lahko zakonodajalec na kakršen koli način prepreči prenos stroška prispevka s strani operaterja na končnega uporabnika. Po naši oceni je izjemno težko zagotoviti, da operater stroška prispevka v sklad za financiranje slovenske televizijske produkcije ne bo prenesel na končnega uporabnika, saj je tudi nadzor nad morebitno tovrstno omejitvijo praktično nemogoč. Operater lahko strošek prispevka v naročniški paket vnese na izjemno kreativne načine in ne samo na način, da zviša ceno samega paketa – tako lahko spremeni obseg paketa (npr. število programov, ki so na voljo končnemu uporabniku) ali druge pravice, ki so v paketu zaobjete (npr. število dni za ogled programov za nazaj), končno pa tudi omeji dostop do podpornih storitev oziroma te dodatno zaračuna.

Takšna ureditev tudi nasprotuje prizadevanjem RTV Slovenija, da bi morali ponudniki kabelske distribucije obvezno imeti v svoji ponudbi tudi paket, ki bi vseboval programe RTV Slovenija in drugih TV postaj posebnega pomena po neki minimalni ceni, kajti v mestih praktično ni mogoče spremljati programov TV Slovenija iz »zraka«. Večstanovanjske stavbe nimajo več antenskih sistemov. Predlagana ureditev, bi prizadela v celoti naročnike takšnega paketa in bi bila tako v bistvo skrito povečanje RTV-prispevka za 33 %!

V kolikor sledimo stališču predlagatelja, bodo z ukinitvijo obveznega razširjenja vseh slovenskih radijskih in televizijskih programov za operaterje nastali določeni finančni prihranki (predlagatelj seveda ne pojasni kolikšni naj bi ti prihranki bili), iz česar sledi, da bodo operaterji del teh sredstev prek obveznih prispevkov prenesli v novoustanovljeni sklad za financiranje slovenske televizijske produkcije. Ali se bodo operaterji na trgu obnašali v skladu s pričakovani predlagatelja sprememb ZMed ali pa bodo ves strošek novoustanovljenega prispevka prenesli na končne uporabnike?

Status RTV Slovenija

Zanimivo je, da 76. člen ni spremenjen. S spremembo se tako ne posega v posebni status RTV Slovenija. Javno službo produkcije in razširjanja nacionalnih radijskih in televizijskih programov, ki so v javnem in kulturnem interesu Republike Slovenije, vključno z radijskimi in televizijskimi programi italijanske in madžarske narodne skupnosti ter drugimi programi v skladu s posebnim zakonom, izvaja javni zavod Radiotelevizija Slovenija.

Oddajniki in zveze

114.a člen se v predlogu ZMed-E ne črta. Prav tako so v kazenskih določbah še vedno določene globe, če RTV Slovenija ne oddaja. Oboje je v nasprotju s predlagano izločitvijo Oddajnikov in zvez iz RTV Slovenija.

Spremembe 112. člena – obveznost prenosa

S spremembo je določeno oddajanje naših signalov (kar je v skladu z izločitvijo Oddajnikov in zvez). **Črtani so enakopravni pogoji razširjanja programov vseh izdajateljev!** Enako je črtana prepoved oddajanja medijev, ki niso vpisani v razvid.

Pravica do popravka

S predlaganim četrtem odstavkom 26. člena se bistveno širi definicija popravka. Roki v 27. členu so neusklajeni, saj se štejejo od prejema popravka (verjetno zahteve za popravek), pri čemer ima odgovorni urednik 3 delovne dni časa za odločitev.

Pozdravljamo podaljšanje roka za sporočanje o objavi popravka, saj so nekateri primeri (prazniki, vikendi) povzročili veliko nevšečnosti pri zahtevi, da se v 24 urah sporoči, kje in kdaj bo objavljen popravek oziroma da zavračamo objavo popravka in iz kakšnih razlogov.

Predlagamo, da se uvede možnost zavrženja zahteve za objavo popravka v primeru, če se vlagatelj zahteve v roku treh dni od poziva novinarja ni opredelil o navedbah, ki jih o njem namerava objaviti novinar. Ta del se namreč zelo zlorablja: vlagatelj se izogiba izjasnitvi svojega stališča oziroma svojega dela zgodbe, zavrne komentiranje, ignorira elektronsko pošto, pozive in klice novinarjev, po objavi prispevka pa zahteva popravek, s čimer si skuša zagotoviti uredniško neobremenjen programski čas v programu nacionalnega medija.

IV Pripombe k predlogu sprememb zakona o STA

Ena od temeljnih sprememb, ki jih uvaja predlog zakona, je drugačen način osnovnega financiranja Slovenske tiskovne agencije (v nadaljnjem besedilu: STA), in sicer s sredstvi 3 % RTV-prispevka, zbranega v preteklem letu, ki ga STA-ju zagotovi RTV Slovenija na podlagi sklenjene pogodbe. Navedena sredstva 3 % RTV-prispevka v celoti nadomeščajo proračunska sredstva, ki jih je za delovanje STA do sedaj zagotavljala Republika Slovenija, torej država, ki je edina ustanoviteljica STA.

Takšna rešitev se nam ne zdi ustrezna niti primerna zaradi naslednjih razlogov:

- Rešitev že sama po sebi posega v samostojno in institucionalno neodvisno financiranje javnega zavoda RTV Slovenija, s tem ko namenja kar 3 % namensko (torej za namene delovanja javnega zavoda RTV Slovenija) zbranega RTV-prispevka STA-ju. Še zlasti je to nesprejemljivo v luči celotne zakonodaje, ki že sedaj z Zakonom o Slovenskem filmskem centru, javni agenciji Republike Slovenije, odreja RTV Slovenija, da 2 % zbranega RTV-prispevka nameni podpora kinematografske filmske produkcije. Poleg tega se s predlogi t.i. paketa sprememb in dopolnitev medijske zakonodaje predlaga tudi obvezno vplačilo 5 % zbranega RTV-prispevka v preteklem letu za namen sofinanciranja programskih vsebin medijev. Ob dejstvu, da je RTV-prispevek javna dajatev, ki je v prvi vrsti namenjena za ustvarjanje programov in izvajanje javne službe RTV Slovenija, je dolžnost države zagotoviti neodvisno in stabilno financiranje RTV Slovenija, česar naštetá bremena, ki se predlagajo z zakoni, ne omogočajo. Zato na tem mestu ponovno opozarjamo na vzdržnost financiranja RTV Slovenija in odločbo Ustavnega sodišča RS opr. št. U-I-52/11-11 z dne 14. 2. 2013 ter na pomanjkanje vsakršne predhodne finančne projekcije oz. raziskave s strani ustanovitelja, kaj bi tolikšni odvzem sredstev RTV prispevka pomenil za nadaljnje delovanje RTV Slovenija.
- Nerazumljivo in v gradivu k predlogu zakona povsem nepojasnjeno se nam zdi povišanje javnih sredstev za financiranje STA, v tem primeru na račun in v škodo RTV Slovenija. V gradivu je navedeno, da je do sedaj, konkretno za leto 2020, javno financiranje STA iz proračunskih sredstev znašalo 2.028.000,00 evrov. S kar 3 % sredstev RTV-prispevka pa bi na letni ravni znašalo 2.870.000,00 evrov, torej kar 800.000,00 evrov več kot sedaj! Takšna rešitev je finančno neutemeljena in povsem nerazumljiva, saj pripravljavec zakona istočasno predlaga dve novi dejavnosti STA na tržni prihodkovni strani, kar pomeni, da se bodo tudi že iz tega naslova prihodki STA povišali. Obenem pa ne navede nobenih bistveno novih nalog STA, ki bi kakorkoli utemeljevale dodatno, povišano financiranje STA. Zaradi tega se nam zdi predlog neutemeljen in neupravičen.
- S predlogom zakona je predvideno, da naj bi RTV Slovenija in STA sklenili letno pogodbo. Po predlogu določbe 11. člena predloga zakona naj bi se s pogodbo STA-ju "zagotovila" sredstva 3 % RTV-prispevka. Takšno splošno določilo po našem mnenju ni skladno z obligacijskimi razmerji, še zlasti ne zaradi pomanjkanja določb o vsakršni možnosti nadzora nad porabo sredstev s strani RTV Slovenija. Zaradi tega ni jasno, v kakšni in kolikšni meri bi RTV Slovenija sploh lahko izvajala tako pogodbeno razmerje in kaj sploh so njene pogodbene pravice in obveznosti (razen, seveda, nakazila 3 % RTV-prispevka). V gradivu k predlogu zakona je zapisano, da je Republika Slovenija s tovrstno sklenjeno pogodbo (Pogodba št. 81/2019) z STA zagotavljala "nadomestilo za opravljanje javne službe". To še enkrat več pomeni, da bi oseba, ki zagotavlja delovanje javne službe STA, morala biti Republika Slovenija. Drug model ustanoviteljstva in financiranja pa je, seveda, avstrijski model, kjer je solastnik tiskovne agencije ORF, ki temu primerno izvaja tudi svoje pravice.

- Naslednja rešitev, ki je po našem mnenju tako z vidika RTV Slovenija kot s splošnega, sistemskega vidika nesprejemljiva, je popolna izločitev RTV Slovenija iz vsakršne možnosti nadzora ali vpliva nad porabo sredstev RTV-prispevka na STA. Ni predvideno, da bi RTV Slovenija imela svoje predstavnike v nadzornem svetu STA z možnostjo odločanja ali glasovanja, niti spremljanja in vpogleda v dokumentacijo porabe sredstev RTV-prispevka. Po drugi strani pa se razmerje med RTV Slovenija in STA istočasno ureja s pogodbo, kar pomeni, da se med njima vzpostavljajo obligacijska razmerja, v katera pa se posega z zakonsko rešitvijo o izločitvi RTV Slovenija iz možnosti nadzora ali vpogleda, torej se predlagane rešitve nekako "tepejo" med seboj ali, z drugimi besedami, niso konsistentne.
- Enako po našem mnenju velja za samo pravno-organizacijsko obliko STA, ki deluje kot družba z omejeno odgovornostjo, a po drugi strani njen edini ustanovitelj ne prispeva ničesar več k financiranju in zagotavljanju sredstev za delovanje svoje lastne družbe? Postavljajo se vprašanja o ustanoviteljskem vložku v tako družbo, o ustreznosti višine dosedanjega ustanoviteljskega vložka oz. kapitala, pa tudi o mešanju pravil za javne zavode (zelo omejen obseg opravljanja tržnih dejavnosti, razporejanje presežka prihodkov nad odhodki ipd.) s pravili za gospodarske družbe z omejeno odgovornostjo. Nasploh ni skladno s pravili za gospodarske družbe z omejeno odgovornostjo, da smejo tržne dejavnosti opravljati le v manjšem, omejenem obsegu. S tega vidika je celo vprašljiva pravno-organizacijska oblika za delovanje STA. Kar pa želimo povedati, pa je to, da so zaradi opisanega posamezne rešitve po našem mnenju v zelo veliki meri nekonsistentne in sistemsko neskladne.
- Pomanjkljivo je prikazana ureditev v drugih pravnih sistemih, saj ne vsebuje prikaza načina financiranja in obsega ali vrste dejavnosti, ki jih opravljajo tiskovne agencije. Obe vprašanji sta temeljni, ker predlog zakona v njiju posega z bistvenimi spremembami. V obseg dejavnosti STA sicer ne posega tako bistveno kot v financiranje STA, bi pa bilo izjemno koristno videti prikaz dejavnosti tiskovnih agencij v Evropi, saj so po našem mnenju nekateri izrazi, ki se uporabljajo v 4. členu zakona oz. v 1. členu predloga zakona, zastareli (npr. izraz "gospodarstvo" je v tujini razčlenjeno na različna področja, kot so "finance", "ekonomija", "svetovni trgi", "poslovne informacije"; "znanost" spremlja "tehnologija"; pokrivajo se sodobna področja, kot so "okolje", "energetika", "zdravje", "sodobni izzivi" itd.). Premalo je tudi omembe sodobnih "(video or sound) live", "on-demand", "news-letters", "mail updates" storitev. Predvsem bi pa bil prikaz financiranja tiskovnih agencij v drugih, sploh relevantnih državah izjemnega pomena. Pripravlavec zakona sicer med drugim delno opisuje ureditev v Franciji in Veliki Britaniji, ki pa sta s predlagano ureditvijo oz. za naš sistem neprimerljivi. Veliko bolj zanimiv bi npr. bil primerjalni prikaz ureditve v Avstriji, kjer je tamkajšnja APA (Austria Presse Agentur) v delni lasti njihove ORF.

Ker je večina naših bistvenih pripomb in opazk sistemske narave, predlagamo, da pripravljavec zakona posamezne rešitve bolj dosledno premisli in oblikuje ter jih utemelji z ustreznim primerjalnim pregledom in raziskavo oz. projekcijo finančnih posledic, predvsem na delovanje RTV Slovenija.

V Zaključne opredelitve in sklepna ugotovitev

Predlog, da se umaknejo vsi trije zakoni ne rešuje prav nobenega problema, ki ga RTV Slovenija ima sedaj in tako še manj daje osnove za nadaljnji razvoj, ki bo nujen. Velika večina kritikov upravičeno

ugotavlja, da bi že sprejem katere od predlaganih sprememb povzročil pri delovanju RTV velike težave. Večina se zaveda, da je RTV finančno ogrožen že v letu 2021, če mu ustanovitelj ne zagotovi dodatnih sredstev.

V odgovoru na te upravičene ugotovitve ustanovitelj postavlja popolnoma nepreverjeno trditev, da ima RTV toliko denarja, da bi odvzem recimo 8 % zaradi povečanja prihodkov od oglaševanja sploh ne bil problem, saj bi »teoretično« imel celo za 2 mio evrov več denarja. Niti ne vidi problema, da bi izločitev OZ pomenila dodatne stroške oz. izgubljene prihodke v višini 10 mio evrov. Ampak to so dokazljiva dejstva in tako bi bila posledica vseh treh zakonov izpad zaradi 8 % v višini 7,7 mio evrov in zaradi izločitve OZ 10 mio evrov, torej skupaj okoli 18 mio evrov. Če odštejemo 2 mio €, ki bi jih RTV morda dodatno zaslužila s povečanim obsegom oglaševanja, bi torej ostala RTV v primeru sprejema takšnih zakonov brez 16 mio evrov. Vemo pa, da potrebuje za sedanji obseg poslovanja dodatnih 7-8 mio evrov. Torej bi morala RTV na hitro zmanjšati stroške za 24 mio evrov.

Pri tem je seveda potrebno upoštevati, da ima RTV stroške, ki se jim ne more izogniti. To so tako imenovani fiksni stroški v višini 17 mio evrov, pri katerih bi verjetno RTV vsaj na kratki rok dosegel pomembno znižanje (plačila kolektivnim organizacijam 3,7 mio, razne vzdrževalne pogodbe za programe 2,6 mio evrov, poštna storitve 2,4 mio evrov, elektrika 3,6 mio evrov ...). K tem bi prišteli še 1,8 mio evrov kot nujne stroške za izpolnjevanje obveznosti po 17. členu ZSFCJA. Potem so tu pogodbe o zaposlitvi, ki so v bistvu v velikem delu fiksne (lani 73 mio evrov). To skupaj pomeni da je praktično že 92 mio evrov na kratki rok nemogoče zmanjšati. Višina RTV-prispevka pa je 96 mio evrov, kar pomeni, da se za vse ostale stroške povezave s pripravo programov tako rekoč že sedaj odvisni od prihodkov od oglaševanja in komercialnih prihodkov (24 mio evrov). Sofinanciranj pa je skupaj le za 1,8 mio evrov. V letu 2019 je bil posledica tega primanjkljaj v višini 3,2 mio evrov, ki pa bo v letu 2021 narasel na okoli 7,5 mio evrov. In sedaj naj bi od tu vzeli še omenjenih 16 mio evrov. To seveda ne gre in od tod gotovost, da bi verjetno nastal ustavnopravni zaplet.

Vendar bi že manjša oslabitev RTV ogrožale vrste aktivnosti. Zaradi tega so se v razpravi upravičeno pojavljajo pomisleki, da bi moralo vodstvo za zagotavljanje likvidnosti občutno zmanjševati stroške za raznorazne programe. Zmanjšanje denarja ne bo prizadelo enega programa, ampak bodo tako ali drugače prizadete vse enote zavoda. Posebno skrb so izrazili programi za posebne skupine. Tu je razumljivo, da je zaskrbljenost tako uredništva narodnostnega programa za madžarsko in italijansko narodno skupnost in narodnostnih organizacij. Ob sicer ustavno zagotovljeni pravici se tudi njim zastavlja vprašanje, kaj bo, če bo RTV moral poslovati z manj zaposlenimi. Za programe narodnosti se namreč porabi okoli 12 mio evrov, subvencija države pa je le 1,7 mio evrov.

V javnosti se je hitro postavilo vprašanje, ali ne bi »zaukazana racionalnost« v bistvu povzročila nujnost koncentracije na osrednje programe in produkcijo in bi tako pomenila veliko zmanjšanje oz. celo ukinitve produkcij in pokrivanja na regionalnem nivoju oziroma na terenu.

Veliko zaskrbljenost so izrazili tudi predstavniki invalidskih organizacij. Glede na razpoložljiva sredstva smo do sedaj zelo veliko naredili na področju dostopnosti. Tu bo nadaljnji razvoj nujnost, saj nas k temu zavezujejo sprejete tudi mednarodne zaveze. Kje bi se lahko RTV karkoli jemalo, če že sedaj nimamo dovolj sredstev za sedanji obseg delovanja. O tem predlagatelji ne povedo popolnoma nič.

Tudi običajne trditve, da je problem RTV število zaposlenih, se v nobeni obrazložitvi ne navajajo. Je pa ta očitek stalno prisoten in vključen v razmišljanja, da znanje denarja ne bo nujno ogrozilo delovanja RTV Slovenija. Žal pa nihče ne pove, da tudi če bi bili viški in odpuščanje ne bi pomenilo nujno tudi zmanjšanje obsega programov, za morebitna odpuščanja pa RTV nima denarja in bi to

zarezano v redni denar za poslovanje. Glede na pogoje iz kolektivnih pogodb bi bila ocenjena višina odpravnine več kot 50.000 evrov na posameznika. To bi za 100 zaposlenih pomenilo 5 mio evrov, za 300 odpuščenih 15 mio evrov in za 500 zaposlenih 25 mio evrov. Ob tem, da je povprečni letni strošek dela 32 tisoč evrov. Torej bi šele potem, ko bi odpustili 500 zaposlenih dosegli zmanjšanje stroškov, kot jih prinašajo ti zakoni Kakšne programe in katere bi potem še lahko izvajala RTV, o tem v obrazložitvi seveda ni niti besede.

Na podlagi vseh argumentov predlagamo, da se predlogi nemudoma umaknejo ter se pripravijo novi predlogi ob sodelovanju nacionalne radiotelevizije, zlasti pa ob upoštevanju, da bi bilo treba najprej v celoti sprejeti popolnoma nov zakon o medijih in šele nato ostale, iz njega izvirajoče zakone.

S spoštovanjem!

Radiotelevizija Slovenija, javni zavod
Igor Kadunc, generalni direktor l.r.

Priloge:

- *Učinki, ki jih prinaša predlog spremembe Zakona o RTV Slovenija;*
- *Koliko denarja potrebuje RTV Slovenija;*
- *RTV Slovenija z oddajniki nima izgube;*
- *Z manj denarja kot v 2012 se v letu 2020 ne da delati;*
- *Zakaj so stroški dela od leta 2015 vsako leto pomembno višji.*